

SISEMINISTEERIUM

Siseturvalisuse 2023. aasta tulemusaruanne

SISUKORD

SISETURVALISUSE 2023. AASTA ARUANDE JA TULEMUSVALDKONNA ÜLDINFO	3
TULEMUSVALDKONNA MÕÕDIKUD JA EELARVE TÄITMINE	4
OLUKORRA ANALÜÜS	6
PROGRAMMI OLULISEMA MÕJUGA TEGEVUSED 2023. AASTAL JA JÄRGMISTE AASTATE VÄLJAKUTSED	11
ÜLEVAADE MEETMETE ELLUVIIMISEST	13
MEEDE 1. ENNETAVA JA TURVALISE ELUKESKKONNA KUJUNDAMINE	14
Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest	15
Meetme eelarve	16
Programmi tegevuste elluviimisest	18
MEEDE 2. KIIRE JA ASJATUNDLIK ABI	23
Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest	24
Meetme eelarve	25
Programmi tegevuste elluviimisest	28
MEEDE 3. KINDEL SISEJULGEOLEK	32
Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest	33
Meetme eelarve	35
Programmi tegevuste elluviimisest	37
MEEDE 4. EESTI ARENGUT TOETAV KODAKONDSUS-, RÄNDE-, JA IDENTITEEDIHALDUSPOLIITIKA	40
Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest	41
Meetme eelarve	42
Programmi tegevuste elluviimisest	44
MEEDE 5. TARK JA INNOVAATILINE SISETURVALISUS	47
Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest	48
Meetme eelarve	49
Programmi tegevuste elluviimisest	51

Siseturvalisuse 2023. aasta aruande ja tulemusvaldkonna üldinfo

Tulemusvaldkond	Siseturvalisus
Valdkonna arengukava	„Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“
Programm	„Siseturvalisus 2023–2026“
Vastutav ministeerium	Siseministeerium
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti inimesed tunnevad, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad ühe turvalisima riigi Euroopas. Parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.
2023. aastal tegeleti siseturvalisuse programmi elluviimisel	<ol style="list-style-type: none"> 1) ennetava ja turvalise elukeskkonna loomisega; 2) kiire ja asjatundliku abi pakkumisega; 3) sisejulgeoleku kindlana hoidmisega; 4) Eesti arengut toetava kodakondsus-, rände- ja identiteedihalduspoliitikaga; 5) siseturvalisuse valdkonna targemaks ja innovaatilisemaks muutmisega.
Seos „Eesti 2035“ sihtidega	<p>Siseturvalisuse arengukavaga aidatakse kaasa kõige enam strateegilisele sihile „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“, aga olulisel määral ka sihtidele „Eestis elavad arukad, tegusad ja tervist hoidvad inimesed“, „Eesti ühiskond on hooliv, koostöömeelne ja avatud“ ning „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“, vähemal määral sihile „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“.</p> <p>Aruandes on „Eesti 2035“ seoste täpsustamiseks joonealused viited.</p>
Aruande koostamisest	Et hinnata eesmärkide täitmist, on siseturvalisuse tulemusvaldkonna 2023. aasta aruande koostamisel kasutatud olemasolevat statistikat ja uuringuid. Aruandes on analüüsitud olukorda ning antud hinnang eesmärkide saavutamisele ja järgmiste aastate väljakutsetele. Samuti on selgitatud, mida on täpsemalt erinevate programmi tegevuste raames tehtud. Eelkõige on avatud olulisemaid muutusi ja suurema mõjuga projekte. Kuna siseturvalisuse avaliku arvamuse uuringut 2023. aastal ei tehtud ja järgmine uuring on 2024. aastal, on osa mõõdikute 2023. aasta väärtused puudu – sellisel juhul on antud hinnang eesmärkide täitmisele teisi näitajaid kasutades.
Lisateave	<p>Lisaks aruandele on lisateave Siseministeeriumi kodulehel.</p> <p>www.siseministeerium.ee/stak2030</p>

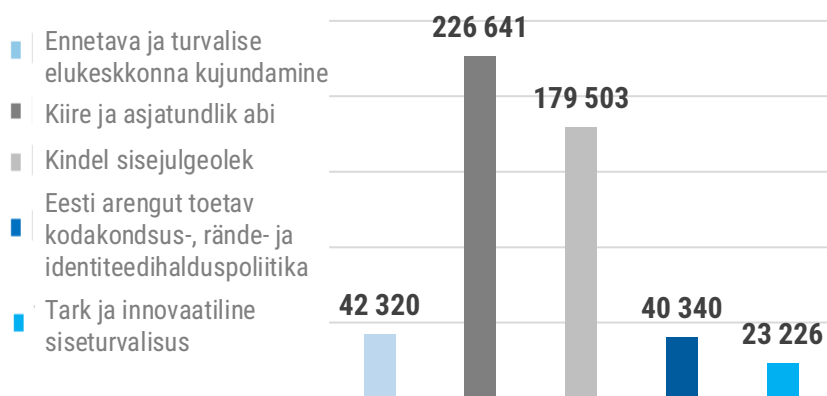
Tulemusvaldkonna mõõdikud ja eelarve täitmine

Tulemusvaldkonna mõõdikud

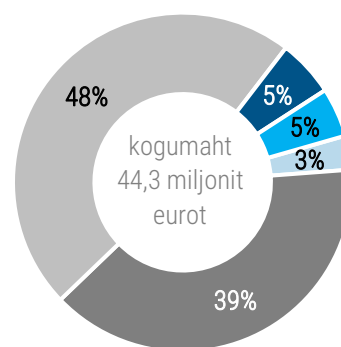
	Tegelik täitmine ¹			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Eestit turvaliseks riigiks hindavate elanike osakaal	–	90%	–	≥ 94%	≥ 94%	≥ 94%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Siseturvalisuse tagamisse kaasatud elanike osakaal	–	27%	–	≥ 20%	≥ 25%	≥ 30%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Vigastussurmade arv ²	796	825	– ³	< 650	< 640	< 520	Statistikaamet
Elanike osakaal, kes peavad riigi peamiseks mureks							Eurobaromeetri standarduuring
- kuritegevust	1%	1%	1%	≤ 3%	≤ 3%	≤ 3%	
- sisserännet	8%	10%	9%	≤ 12%	≤ 12%	≤ 12%	
- terrorismi	0%	1%	1%	≤ 1%	≤ 1%	≤ 1%	
Siseturvalisuse asutuste usaldusväärsus:							Turu-uuringute institutsioonide usaldusväärsus uuring
- Politsei- ja Piirivalveamet	86%	84%	88%	≥ 89%	≥ 89%	≥ 89%	
- Päästeamet	95%	93%	97%	≥ 97%	≥ 97%	≥ 97%	
- Häirekeskus	94%	93%	96%	≥ 94%	≥ 94%	≥ 94%	

Tulemusvaldkonna eelarve ja selle täitmine ning peamised kitsaskohad ja kõrvalekalded planeeritust

Programmi meetmete 2023. aasta kulud (tuhandetes eurodes)

Programmi 2023. aasta investeeringute osakaal meetmeti

¹ Punasega on märgitud, kui sihttase jäi saavutamata ning sinisega, kui see oli saavutatud.

² „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“ ja selle programmiga „Siseturvalisus“ mõjutatakse otseselt uppunute ning tulekahjus, sõidukiõnnetustes, tapmist ja mõrvade ning uimasti üledoosi tagajärjel hukkunute arvu, kuid kaudset mõju avaldavad meetmed ka teistele surmapõhjustele, nagu enesetappudele, kukkumistele ja külmumistele. Seetõttu kajastatakse üldeesmärgi mõõdikuna vigastustest põhjustatud suremust kõikide vigastussurmade liikide kohta. Mõõdik on nimetatud „Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030“ mõõdikute saavutamise ühe eeldusena. Sotsiaalministeerium on ka alates 2015. aastast vigastuste ennetamise valdkonna üldkoordineerija. Sõidukiõnnetustes hukkunute arvu vähendamise abinõusid on käsitletud liiklusohutusprogrammis.

³ Andmed selguvad 2024. aasta juunis.

Valdkonna eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Kulud	527 107	576 116	512 029
Investeeringud	30 703	63 790	44 262

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus

Eelarve kasutamata osa põhjendused:

1. tarnete või hangete viibimine või edasilükkumine;
2. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti;
3. hoiti kokku kinnisvarakulusid Riigi Kinnisvara AS (edaspidi RKAS) objektidel (kasutamata eelarvet ei kanta üle järgmisse aastasse);

4. välisprojektide tegevused olid 2023. aastaks üle planeeritud, tegevused lükkusid 2024. aastasse või eesmärgid saavutati väiksemate kuludega;
5. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
6. amortisatsioonikulu ja arvestuslike vahendite ebatäpne planeerimine;
7. teadlik kokkuhoid 2024. aasta kriitiliste soetuste, hinnakasvude jms tarbeks.

Täpsemad selgitused on lisatud aruandes iga meetme eelarve peatükis.

Olukorra analüüs

Eesti inimesed tunnevad Eesti turvalisuse suhtes kindlust

2022. aastal pidas 90% inimestest Eestit turvaliseks riigiks. Uued tulemused selguvad 2024. aasta teises kvartalis. **2023. aastal on inimeste kindlustunnet Eesti turvalisuse suhtes näidanud see, et on võrdlemisi vähe elanikke, kes peavad riigi peamiseks mureks kuritegevust (1%), terrorismi (1%) või sissetungi (9%).** Kõige olulisemateks riigi ees seisvateks probleemvaldkondadeks peeti majanduslikku toimetulekut ja Euroopa Liidu koostööd, aga ka rahvusvahelisi suhteid. Eesti suurimad väljakutsed on elanike silmis inflatsioon (55%), majanduslik olukord (27%) ja maksud (26%). Eelmiste uuringutega võrreldes on vähenenud rõhk energiavarustusele ning tervishoiule ja sotsiaalkindlustusele.⁴ Siseturvalisuse tulemusvaldkonna programmide elluviimisel on vaja järgmistel aastatel kindlasti pingutada, et hoida turvatunnet mõjutavaid näitajaid, näiteks süütegust, vara- ja tervisekahju, aga ka asutuste reageerimissuutlikkust, piisavalt heal tasemel, et inimesed saaksid ka edaspidi olla Eesti turvalisuses kindlad. Turvatunne on aga kompleksne, mistõttu on vaja edendada ka teisi valdkondi⁵.

Julgeoleku kindlustamiseks peab sellega arvestama kõigi valdkondade poliitika kujundamisel

Suurim julgeolekuoht Eestile on Venemaa Föderatsioon ning selle välispoliitilised ambitsioonid mõjuvõimu taastamiseks, eriteenistuste aktiivne ja kohati agressiivne tegevus, desinformatsioon ja sõjapropaganda. Märkimisväärselt halvenenud rahvusvahelise julgeolekukeskkonna tõttu peab Eesti tegema senisest märgatavalt kiiremini ja suuremaid pingutusi julgeoleku tugevdamiseks. Turvalisema ja kriisikindlama keskkonna kujunda-

miseks peab julgeolekuküsimustega arvestama eri valdkondade poliitika ja õigusaktide väljatöötamisel ning tööprotsesside, tarneahelate, taristu, rahvusvahelise koostöö ja muu arendamisel. Eesti julgeolek algab meist endist, sh iga üksikisiku tegevusest ja valmisolekust, ühiskonna ühtsusest, ohuteadlikkusest ja kriisikerksusest ning sisejulgeoleku eest vastutavate ametkondade võimekusest ja sidusast õiguskeskkonnast. **Sellele aitab oluliselt kaasa 2023. aastal Vabariigi Valitsuse koostatud ja Riigikogu heaks kiidetud „Eesti julgeolekupoliitika alused“.** Selles on kokku lepitud riigiülesed julgeolekupoliitika põhimõtted ja tegevusvaldkonnad, sh sisejulgeoleku ja avaliku korra tagamiseks.

2023. aastal parandati elanikkonnakaitset ja kriisivalmidust

2023. aasta uuringu andmetel⁶ on Eesti elanike üldine teadlikkus kriisidest küll paranenud, aga valmisolek nendega toimetulekuks on jäänud samale tasemele nagu 2019. aastal. Kriisis toimetuleku esmaseid tegevusi teab hästi umbes pool elanikkonnast ja kriisiks valmistumisel on kasvanud nende elanike arv, kes on oma pere toimetuleku parandamiseks samme astunud. Samaks on jäänud aga nende perede hulk, kellel on kriisiks olemas kõik vajalikud vahendid ja varud: selliseid peresid on vaid 15%. Märgatavalt on kasvanud nende inimeste hulk, kes on tutvunud kriisis käitumise juhistega või osalenud mõnel õppusel (2017. aastal 22%, 2023. aastal 51%).

2023. aastal hindas Päästeamet kohalike omavalitsuste kriisivalmidust⁷. Omavalitsuste keskmine tulemus on jäänud võrreldes eelmise hindamisega enam-vähem samaks: eeskujulikul tasemel on 9, edasijõudnu tasemel 53 ja baastasemel 9 omavalitsust. Alla baastaseme jäi 8 omavalitsust.

⁴ Flash Eurobarometer 97. Public opinion in the EU regions;

<https://europa.eu/eurobarometer/api/deliverable/download/file?deliverableId=90293>.

⁵ „Siseturvalisuse arengukavas 2020–2030“ on käsitletud turvalisust laias tähenduses, mis tähendab, et kuigi turvatunde tagamise peamisteks osadeks peetakse riigi julgeolekut ja inimeste kaitset süütegude ja ohtude eest, on sama olulised ka usk majanduslikku ja sotsiaalsesse toimetulekusse ning vabaduse ja õigluse tagamise. Vt lähemalt lk 6:

https://siseministeerium.ee/sites/default/files/documents/2021-10/siseturvalisuse_arengukava_2020_2030_03.06.2021.pdf. Seega, turvatunde loob ka teadmine, et elatakse vabas ühiskonnas, kus kehtivad ühiselt tunnustatud normid.

⁶ Päästeameti tellitud ja Kantar Emori tehtud indeksuuring „Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuring 2023“; <https://www.rescue.ee/files/Uuringud/2023-elanikkonna-hadaolukorraks-valmisoleku-alase-teadlikkuse-indeksuuring.pdf?fc9a1cadb4>.

⁷ Täpsemat infot kõigi 79 kohaliku omavalitsuse andmete ning maakondade ja regioonide võrdluse kohta leiab veebilehel <https://minuomavalitsus.fin.ee>.

Elanike ja kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse parandamises tehti eelmisel aastal olulisi edusamme. Näiteks võeti 2023. aastal kasutusele riiklik ohualapõhine teavitussüsteem EE-ALARM, arendati kriisiinfo teenust, tehti ettevalmistusi üle-eestilise ohusireenide võrgustiku paigaldamiseks, loodi ühistutele toetusvoor keldrite varjumiskindluse parandamiseks, viidi läbi toetusvoor kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamiseks, korraldati koolitusseeriaid riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, haridusasutustele ja elanikele ning võeti kasutusele kriisirolliga abipolitseinike süsteem.

Elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse süsteemse parandamisega peab poolte koostöös kindlasti jätkama. Sellele aitab kaasa, et 2023. aastal kinnitas Vabariigi Valitsus elanikkonnakaitse järgmise kümne aasta arengueesmärgid ja sihttasemed ning järgmise nelja aasta arendustegevused, arvestades eraldatud eelarvet. Elanikkonnakaitse tegevusplaan 2024–2027 saab riigieelarvest 31 miljonit eurot, millest 10 miljonit on mõeldud Siseministeeriumi valitsemisala tegevusteks.

Usaldus siseturvalisuse asutuste vastu kasvas

Politsei- ja Piirivalveametit usaldas 88%, Päästeametit 97% ja Häirekeskust 96% inimestest.⁸ See kahtlemata kergendab reageerivate asutuste tööd, kuid piisava ja motiveeritud personali tagamiseks on vaja ka väärilist töötasu ja piisavas mahus väljaõpet. Sellele aitas mõnevõrra kaasa Siseministeeriumi valitsemisala palgafondi üle 20% kasv 2023. aastal ehk enam kui 50 miljonit eurot. Päästjate keskmine palk tõusis 33%, patrullpolitseinikel 14%, piirivalvuritel 16% ja päästekorraldajatel 27%. Samuti suurendati politseiõppe õpekohtade arvu.

Olenemata nendest positiivsetest suundumustest on ka edaspidi suur väljakutse tagada vääriline töötasu ja piisav arv teenistujaid, et hoida reageerimissuutlikkuse senist taset ohtude, õnnetuste ja kriisidega toimetulekuks ja nende ennetamiseks.

Lisaks reageerivatele asutustele on Eesti turvalisena hoidmisel olulised inimesed ise

Igaühe üksteisest hooliv käitumine loob võimalused ühiskonna turvalisuse säilitamiseks ja suurendamiseks. Turvalisust saab suurendada igaüks, parendades enda ja oma lähedaste käitumist. Sise-

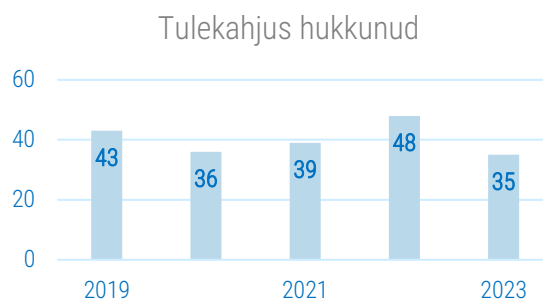
turvalisuse arengukava elluviimisel aidatakse kaasa selle mõtteviisi juurdumisele ning täiendatakse elanike teadmisi ja oskusi. 2022. aasta uuringu järgi oli enamik vastanutest veendunud, et nad peaksid enda ja oma kodukoha turvalisuse tagamisel ise aktiivselt osalema (90%). Kahtlemata on äärmiselt oluline inimeste mitteametlik osalemine enda ja kogukonna turvalisuse suurendamisel ning neid võimalusi on vaja soodustada. Teisalt aitab turvalisus-algab-minust-mõtteviisi juurdumisele ja elukeskkonna turvalisuse suurendamisele väga palju kaasa just nende naiste ja meeste panus, kes otsustavad hakata siseturvalisuse valdkonna vabatahtlikeks ning annetavad turvalisuse suurendamiseks aega süsteemselt.

Vabatahtlike lisandus nii abipolitseinike, vabatahtlike päästjate, vabatahtlike merepäästjate kui ka Häirekeskuse vabatahtlike ridadesse. Samuti võeti kasutusele kriisirolliga abipolitseinike süsteem. Vabatahtlike arvu suurendamise kõrval on edaspidi üha suuremad prioriteedid vabatahtlike aktiivsuse soodustamine, vabatahtliku tegevuse mitmekesistamine ja olemasolevatele vabatahtlikele sobivate osalusvõimaluste pakkumine.

Elu- ja tervisekahju pole viimastel aastatel soovitud mahus vähenenud

Suur osa õnnetusi ja vigastussurmasid juhtub vale käitumise tõttu, sh alkoholi liigtarvitamise ja hooletu suitsetamise tõttu. Täpne vigastussurmade arv 2023. aasta kohta avaldatakse 2024. aasta juunis, kuid järgnevalt on esitatud esialgne ülevaade.

2023. aastal hukkus tulekahjus 35 inimest, mis on vähem kui eelmisel aastal (48). Hukkunutest 77% olid mehed.

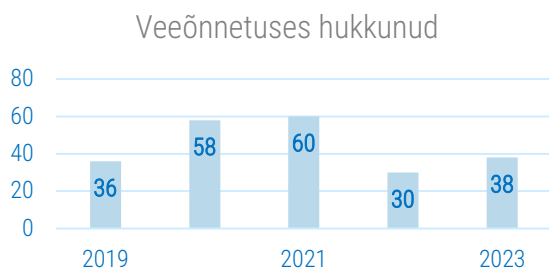

Joonis. Tulekahjus hukkunud aastatel 2019–2023
(allikas: Päästeamet)

⁸ Turu-uuringute institutsioonide usaldusvärsuse uuring 2023.

Kõige sagedasem hukkunuga tulekahju põhjus oli jätkuvalt hooletu suitsetamine. Toimiv suitsuandur oli hukkunuga tulekahju korral olemas 16% juhtudest. Erakordselt suur oli joobes või joobe kahtlusega hukkunute osakaal (91%, 2022. aastal 52%). Pea poolel tulekahjus hukkunutest esinesid terviseprobleemid, millest levinuim oli liikumispuue (13 inimesel).⁹

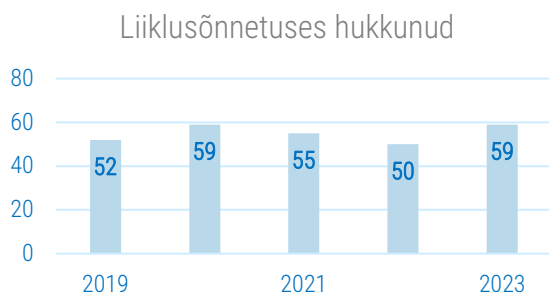
Veeõnnetuses hukkus 2023. aastal 37 inimest. Uppunutest 79% olid mehed ja 50% joobes või joobe kahtlusega.

Joonis. Veeõnnetuses hukkunud aastatel 2019–2023 (allikas: Päästeamet)

Võrreldes Balti riikidega on Eestis uppunuid vähem, kuid veeõnnetuses hukkunute kordaja on siiski 1,75 korda kõrgem kui Soomes.¹⁰

Liiklusõnnetuses sai vigastada 2022. aastaga võrreldes sama palju inimesi, kuid hukkunuid oli rohkem (2022. aastal 50 ja 2023. aastal 59).

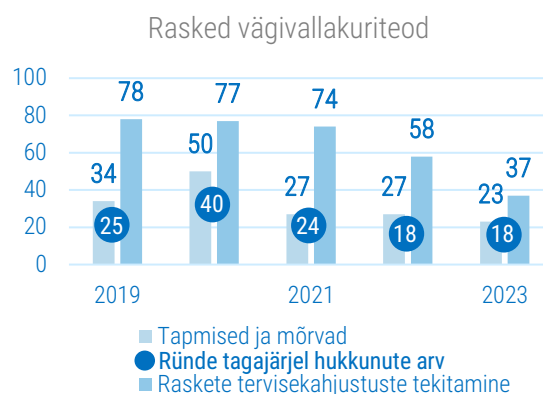

Joonis. Liiklusõnnetuses hukkunud aastatel 2019–2023 (allikas: Politsei- ja Piirivalveamet)

Alkoholi tarvitanud mootorsõidukijuhi põhjustatud inimkannatanuga liiklusõnnetusi oli 2023. aastal 16% vähem kui 2022. aastal.

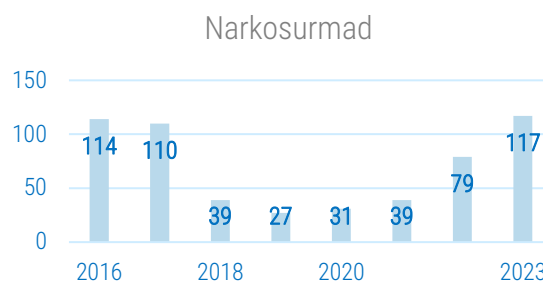
Tapmisi ja mõrvu registreeriti sama palju kui 2022. aastal, raskete tervisekahjustuste tekitamist

vähem. 2/3 juhtudel oli kuriteo toimepanija tarvitanud alkoholi.

Joonis. Rasked vägivallakuriteod aastatel 2019–2023 (allikas: Justiitsministeerium, „Kuritegevus Eestis 2023“)

Narkovaldkonna hetkeolukord on murettekitav. Aastatel 2000–2022 on Eestis narkootikumide tõttu surnud 2142 inimest. Kasvanud on kanepi, amfetamiini, kokaiini ja MDMA (ecstasy) tarvitamine, retseptiravimite väärkasutus ning narkootikumide kättesaadavus ja kangus. Noorte seas on suurenenud korduvtarvitajate osakaal. **Opioididest on fentanüüli asemel hakanud domineerima nitaseenid, mistõttu on suurenenud järsult ka üledoosisurmade arv.** 2023. aastal oli esialgsel andmetel 117 üledoosisurma (90 meest ja 27 naist).

Joonis. Narkosurmad aastatel 2015–2023 (allikas: surma põhjuste register, 2023. aasta andmed: operatiivstatistika)

Üledoosisurnute keskmine vanus oli 2023. aastal 36 (noorim 17 ja vanim 78). Üle poole (53%) üledoosisurmades on põhjustanud nitaseenid, sh leitud juhtumeid, kus organismist leiti mitu nitaseeni. Fentanüül, mis oli 2017. aastani peamine süstitav narkootikum, oli 2023. aastal seotud ainult kahe üledoosisurmaga. Lisaks opioididele on üle-

⁹ Päästeamet, O. Morozov „Eluhoonetulekahjud, hukkunud ja vigastatud 2023“; <https://www.rescue.ee/files/Analyyisid/2023-eluhoonetulekahjud-hukkunud-kokkuvote.pdf?aca82cdc43>.

¹⁰ Päästeamet, 2023. aasta veeõnnetuste kokkuvõte; <https://www.rescue.ee/files/Analyyisid/2023-veeonnetused-kokkuvote.pdf?12fad0c414>.

doosisurmasid põhjustanud amfetamiinid, kokaiin ja psühhoaktiivsed retseptiravimid. Enamik üledoosisurmadest on põhjustatud mitme narkootikumi segatarvitamisest.

Halvenenud olukorrale reageerimiseks alustati 2023. aastal ettevalmistusi, et narkovastast võitlust ja narkokahju vähendamist tõhustada. Vajalik on keskenduda narkokuritegevuse vastasele võitlusele, sh sihtmärgipõhisele tegevusele, et vähendada narkootikumide kättesaadavust. Selle kõrval on veelgi määravam poolte koostöös vähendada nõudlust narkootikumide järele. Kavas on laiendada narkohtudest teavitamist meelelahutuskeskkonnas, varustada üledoosisurmade ärahoidmiseks Politsei- ja Piirivalveameti esma-reageerijad naloksoonikomplektidega ning luua uute psühhoaktiivsete ainete levikule kiiremaks reageerimiseks võimalus rakendada ajutist käitluspiirangut. Samuti on siht vähendada hirme terviserikke korral abi kutsuda ja jõuda olukorran, kus abi kutsuja suhtes ei algatata narkootikumi tarvitamise või isiklikuks tarbeks omamise eest väärteomenetlust. Tegevused jätkuvad 2024. aastal.

Kokkuvõttes jätkati sarnaselt eelmistele aastatele ka 2023. aastal sihistatud ennetusega nii siseturvalisuse valdkonna programmide kui ka teavitustegevuste abil, sh alustati kohalikele omavalitsustele mõeldud turvalisuse arenguprogrammiga. Ka edaspidi tuleb teha valdkonnaülest ennetustööd paljude poolte koostöös.¹¹ **Vaja on aga koostöös leida senisest mõjusamad lahendused.** Süsteemne ja koordineeritud valdkonnaülest ennetustöö aitab vältida dubleerimist ning vähendada vajadust ressursside ja ennetustegevuste järele. Sealjuures on endiselt vajalik, et asutused tegeleksid valdkonnaspetsiifiliste ennetustegevustega, nagu tuleohutuse ja kelmuste ennetuse kampaaniad ning turvalise seksuaalkäitumise või liiklemise õpetus.

Siseturvalisuse teenuste paremaks pakkumiseks investeeriti transportvarasse, kinnisvarasse ja infotehnoloogiasse

2023. aastal parandati Päästeameti ning Politsei- ja Piirivalveameti tehnilist valmisolekut, et paremini sündmustele reageerida. Transportvara majanda-

mise kulusid oli 12,6 miljoni euro ja investeringuid 9,4 miljoni euro eest.

Keskkonnahoiu suurendamiseks ja uue tehnoloogia rakendamiseks rajati elektrisõidukite laadijad Politsei- ja Piirivalveameti piirkondlikesse asukohadesse (Paide, Jõhvi ja Elva).

Korrakaitse ja kriminaalpolitsei valdkonna toetamiseks asendati kasutusest lähtudes 9 kriminaalpolitsei sõiduautot, 15 patrullbussi ja 5 -maasturit ning 31 piirkonnapolitsei sõiduautot ja 4 maasturit.

Kriisis toimepidevuse suurendamiseks täiendati kütusevaru ning parendati kütuse tankimise ja transportimise võimalusi. Politsei- ja Piirivalveameti põhja- ja idaregiooni rajati juurde kütuse tankurmahuteid. Päästeameti peamistes asukohades võeti kasutusele 24 statsionaarset kütuse tankurmahutit ja 31 uut mobiilset tankurhaagist. Päästeametis moodustati veoautode varuosade ladu.

Päästetööde valdkonna toetamiseks võeti kasutusele 12 termokaameraga mehitamata õhusõidukit ning kõrgustest päästetööde tegemiseks asendati kolm redel- ja tõstukautot.

Demineerimistööde valdkonna toetamiseks asendati neli demineerimismaasturit ja viis koerteveo sõidukit.

Merepääste võimekuse toetamiseks võeti Politsei- ja Piirivalveametis kasutusele üks kaater ja kaks mootorpaati. Veesõidukite transportimiseks võeti kasutusele Euroopa Liidu välispiiri vahendite kaasabil soetatud paadiveok koos haagisega.

Merepiiri valve ja merereostuse tõrje ülesannete Kaitsevägele ülemineku tõttu andis Politsei- ja Piirivalveamet 1. jaanuarist 2023 mereväe koosseisu neli laeva ja nende juurde kuuluvad kuus mootorpaati ning kaks jetti.

Vabatahtlike merepäästeühingute võimekuse parandamiseks võõrandas Politsei- ja Piirivalveamet tasuta neli veesõidukit.

Siseministeriumi valitsemisala kaugeirevõimekuse toetamiseks moodustati Politsei- ja Piirivalveameti Ida ja Lõuna prefektuuri juurde professionaalsed kaugeireüksused. Kasutusele võeti kuus suure lennuulatuse ja seirevõimekusega mehitamata õhusõiduki komplekti ning kaks mobiilset juhtimiskeskonda. **Siseministeriumi valitsemis-**

¹¹ Valdcondadeülese ennetuse eesmärgid ja tulemusindikaatorid aastateks 2022–2025;
<https://www.just.ee/sites/default/files/documents/2023-03/V%C3%9CE%20joonis%20numbritega.pdf>.

ala kaugseirevõimekuse arendamiseks võeti Sisekaitseakadeemia kaugseire teadus- ja arenduskeskuses kasutusele uus suure lennuulatuse ja seirevõimekusega mehitamata õhusõiduki kompleks ning mobiilne juhtimiskeskond.

Infotehnoloogia arendamisel oli 2023. aastal rõhk elanikkonnakaitsele: alustati ohusireenide võrgustiku loomist elanike ohuteavituseks ja võeti kasutusele riiklik ohualapõhine teavitussüsteem EE-ALARM. See on kiire ohuteavituse uus tase, sest võimaldab saata kõigi ohualas viibijate telefonidele teavitussõnumi koos käitumisjuhistega.

Isikut tõendavate dokumentide kiiremaks kättesaamiseks võeti Politsei- ja Piirivalveameti teenindustes kasutusele uued biomeetriliste andmete hõivamise iseteeninduskioskid ning valmis arendus, mille tulemusena on võimalik välismaal viibi-

val Eesti kodanikul saada pass kätte kulleriga. **Süüteo menetluse edasisele digitaliseerimisele ja tõhustamisele** aitab kaasa ühisprojekt Justiitsministeeriumi ja Prokuratuuriga, mille tulemusel võttis Politsei- ja Piirivalveamet kriminaalmenetluses kasutusele prokuratuuri infosüsteemi. See hoiab ühises menetluses aega kokku ja tagab andmete kiirema liikumise asutuste vahel.

2023. aastal valmisid Siseministeeriumi valitsemisalas mitmed siseturvalisuse hooned: Kiviõli, Ruhnu, Kohtla-Järve ja Elva ühishoone ning Türi komando. Jätkusid 2021. aastal alanud Kaitsepolitsei ameti peahoone ehitustööd ning alustati Viljandi, Haapsalu ja Jüri komando, Kilingi-Nõmme ühishoone ning Narva kordoni ehitusega. Kokku investeeriti 2023. aastal kinnisvara arendusprojektidesse 40,5 miljonit eurot.

Transportvara arvudes

1576

maismaasõidukit

126

veesõidukit

3 kopterit

2 lennukit

94

mehitamata
õhusõidukit

Uued siseturvalisuse hooned

(kokku koos uute hoonetega 528 kinnisasja üle Eesti)

**Kokku 149
IKT-teenust**

Olulised edusammud infotehnoloogia arendamisel

- Alustati sireenide võrgustiku loomisega
- Kasutusele võeti ohualapõhine teavitussüsteem EE-ALARM
- Uued biomeetriliste andmete hõivamise iseteeninduskioskid
- Arendus välismaal passi kätte saamiseks kulleri vahendusel

Programmi olulisema mõjuga tegevused 2023. aastal ja järgmiste aastate väljakutsed

Olulisema mõjuga tegevused 2023. aastal

- 1. Teenistujate ja väljaõppe tagamine**

Usaldus siseturvalisuse asutuste vastu kasvas: Politsei- ja Piirivalveametit usaldas 88%, Päästeametit 97% ja Häirekeskust 96% inimestest. See kergendab reageerivate asutuste tööd, kuid piisava ja motiveeritud personali tagamiseks on vaja ka väärilist töötasu ja piisavalt väljaõpet. Sellele aitas kaasa Siseministeeriumi valitsemisala palgafondi üle 20% kasv 2023. aastal ehk enam kui 50 miljonit eurot. Päästjate keskmine palk tõusis 33%, patrullpolitseinikel 14%, piirivalvuritel 16% ja päästekorraldajatel 27%. Samuti suurendati politseiõppe õppekohtade arvu.
- 2. Elanikkonnakaitse ja kriisivalmiduse parandamine**

2023. aastal 1) võeti kasutusele riiklik ohualapõhine teavitussüsteem EE-ALARM, 2) arendati kriisiinfo teenust, 3) tehti ettevalmistusi üle-eestilise ohusireenide võrgustiku paigaldamiseks, 4) loodi ühistutele toetusvoor keldrite varjumiskindluse parandamiseks, 5) viidi läbi toetusvoor kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamiseks, 6) toimusid koolitusseeriad riigiasutustele, kohalikele omavalitsustele, haridusasutustele ja elanikele ning 7) võeti kasutusele kriisirolliga abipolitseinike süsteem. Lisaks leppis Vabariigi Valitsus kokku elanikkonnakaitse järgmise kümne aasta arengueesmärgid ja sihttasemed ning järgmise nelja aasta arendustegevused, arvestades eraldatud eelarvet. Elanikkonnakaitse tegevusplaan 2024–2027 saab riigieelarvest 31 miljonit eurot, millest 10 miljonit on mõeldud Siseministeeriumi valitsemisala tegevusteks.
- 3. Idapiiri ehitustöödega jätkamine**

Valmis maismaaosa piiritaristu teine, 39,5 km pikkune lõik ja esimeses, 23,5 km lõigus alustati valveseadmete paigaldamiseks vajalike töödega. Jätkusid arendustegevused Narva jõepiirile seirepositsioonide rajamiseks.
- 4. Migratsiooni-järelevalve tõhustamine**

Võeti kasutusele migratsiooni-järelevalve andmekogu, mis muudab järelevalve selgemaks, kiiremaks ja mõjusamaks.
- 5. Sisejulgeoleku tugevdamine**

Tugevdati regulatsioone Venemaa sõjapropaganda, desinformatsiooni ja vaenuliku mõjutustegevuse piiramiseks Eestis ja Euroopa Liidus laiemalt. Samuti jätkati punamonumentide ja okupatsioonisümboolika eemaldamist Eesti avalikust ruumist. Eestist saadeti välja mitmed välisriikide kodanikud, kes kujutasid ohtu Eesti julgeolekule. Riigil tekkis volitus ja võimekus tuvastada ja tõkestada kolmandatest riikidest pärit välisinvesteeringutega seotud ohte julgeolekule. Koostöös veebiettevtõjatega eemaldati ekstremistlikku veebisisu ja suurendati veebiterurvalisust. Samuti kaardistati radikaliseerumise ennetuse olukord Eesti avalikus sektoris. Tugevdati julgeolekukriisidele reageerimise võimekust ning asutuste- ja rahvusvahelist koostööd.

Suurimad väljakutsed ja prioriteetsed tegevused aastatel 2024–2028

- 1. Piisaval arvul vajalike teadmiste ja oskustega teenistujate tagamine**

Siseturvalisuse teenuste jätkusuutlik ja kvaliteetne pakkumine on üha keerulisem, sest turvalisuse tagajate arv on 16 aastaga vähenenud 22%, kuid ootused suurenenud. Nõuab pingutust, et tagada siseturvalisuse ja sisejulgeoleku asutustes reageerimissuutlikkuseks ning ohtude, õnnetuste ja kriisidega toimetulekuks ja nende ennetuseks piisaval arvul vajalike teadmiste ja oskustega teenistujaid. Selleks arendatakse väljaõpet, sh õppetingimusi, ning suurendatakse politseiõppe mahtu. Samuti on vaja leida võimalused konkurentsivõimelise töötasu pakkumiseks, et vähendada kvalifitseeritud tööjõu lahkumist.
- 2. Kriisideks valmisoleku parandamine, sh elanikkonnakaitse tõhustamine**

Julgeolekukeskkonna muutuste tõttu on ootused kriisideks valmisolekule viimastel aastatel oluliselt suurenenud. Kriisideks valmisolekuks ja elanikkonnakaitseks on eraldatud küll lisaraha, aga vaja on püsirahastust ning vältida tuleb baasteenuste kärpimist. Järgmistel aastatel parandatakse kriisidega toimetulekut nii riiklikul, kohalike omavalitsuste,

Kriisideks
valmisoleku
parandamise
olulisemad
tegevused

kogukondade kui ka üksikisikute tasandil. Igaühel on kriisis oma roll ja iga asutus peab olema valmis oma valdkonna kriise oskuslikult juhtima.

Olukorrateadlikkuse valdkonna arendamine. Arendatakse SITREPi ja suurendatakse selle toimekindlust, et tagada selle kasutatavus igas kriisis, arvestades oluliselt suurenenud kasutajate arvu. Lisaks arendatakse analüütilist võimekust prognooside ja ühtse ohupildi koostamiseks.

Kriitiliste teenuste toimepidevuse suurendamine. Suurendatakse Siseministeeriumi valitsemisala toimepidevust kriitiliste teenuste osutamisel kriisiolukorras.

Vabatahtlike kaasamine kriiside lahendamisse. Tegeletakse kriisirolliga vabatahtlikega ja vabatahtlike kaasamisega elanikkonnakaitsesse.

Elanikkonna-
kaitse
tõhustamise
olulisemad
tegevused

Elanike kriisiteadlikkuse ja iseseisva valmisoleku suurendamine. Luuakse eeldused, et iga elanik saaks kriisis paremini hakkama, teaks oma rolli ja oskaks muuta oma kodu kriisi-kindlamaks. Selleks tehakse teavitustegevusi, koolitusi, riskikommunikatsiooni ja õppusi ning toetatakse kodanikualgatusi ja korteriühistuid.

Kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamine. Selleks nõustatakse, koolitatakse, tehakse kriisiõppusi ja toetatakse kohalikke omavalitsusi. Luuakse toetusmeede kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse parandamiseks ning tagatakse kriisivalmiduse läbipaistev ja võrreldav arendamine.

Elanikele kiire ja tervikliku ohuteavitustlahenduse väljaarendamine. Arendatakse riiklikku kiiret ohuteavitussüsteemi, mis hõlmab nii ohusireene, SMS-teavitust kui ka teisi kanaleid.

Päästeameti teenuste toimepidevuse suurendamine. Võimaluste piires arendatakse kõiki võimeid ühel ajal, et Päästeamet oleks suuteline kriisiolukorras ellu viima pääste- ja demineerimistöid, ohuteavitust, kriisikommunikatsiooni, ulatuslikku evakuatsiooni ja varjumist ning toetama kohalikke omavalitsusi.

3. Idapiiri täielikult väljaehitamine

Kuigi viimastel aastatel on piiriületus kriiside tõttu vähenenud, on kaitstum piir julgeoleku tagamiseks ning ebaseadusliku rände, inimkaubanduse, piiriülese kuritegevuse ja salakauba-veo tõkestamiseks määrava tähtsusega. Idapiiri väljaehitamine on märgiline ja oluline samm Euroopa julgeoleku jaoks, sest nii on ka kogu Schengeni ala senisest veelgi turvalisem. Vabariigi Valitsuse otsuste alusel ja välisvahenditest on kavandatud idapiiri arendamiseks ning piiritaristu väljaehitamiseks ja hoolduseks kuni 2029. aastani 157,5 miljonit eurot. Lisaks maismaapiiri taristule on vaja paigaldada kogu idapiirile kaasaegsed tehnilised seiresüsteemid, sh arendada drooniseire- ja tõrjevõimekust – kõigi lisavajaduste kohta hetkel rahastusotsuseid ei ole.

4. Eesti arengut toetava ja julgeoleku- ohtusid maandava rändepoliitika elluviimine

Eesti ühiskonda panustajate sisserände tingimuste lihtsustamise kõrval on viimastel aastatel suurenenud välismaalaste ebaseadusliku Eestisse sisenemise oht, sh rände ärakasutamise, viisade ja elamislubade väärkasutuse ning ebaseadusliku töötamise oht. Seetõttu tõhustatakse rände väärkasutuse ennetamist ja tõkestamist ning arendatakse vajalikke infosüsteeme. Samuti on prioriteet rakendada Euroopa Liidu varjupaiga ja rändehalduse õiguslikku reformi.

5. Sisejulgeoleku tugevdamine

Keeruline julgeolekuolukord, sh Venemaa agressiivsed välispoliitilised ambitsioonid ning nende saavutamise mittesõjalised ja sõjalised ning avalikud ja varjatud vahendid, tingivad suuremad ootused sisejulgeoleku tugevdamisele. Selleks keskendutakse enam näiteks vaenulike eriteenistuste tegevuse ennetamisele ja tõkestamisele Eestis ning sanktsioonide järelevalvele ja nende tagamisele.

6. Paremate tingimuste loomine tulemuslikuks ennetuseks

Elu-, tervise- ja varakahju pole viimastel aastatel soovitud mahu vähenenud. Olukorra parandamiseks tõhustatakse ennetusnõukogu ja ennetuse teadusnõukogu tegevust ning viiakse ellu valdkonnaülese ennetuse tegevuskava. Sealhulgas jätkatakse sihistatud ennetustegevustega ning võetakse tulemuslikke ennetustegevusi laialdasemalt kasutusse. Lisaks kaasatakse senisest enam erasektorit inimeste vastutustunde suurendamiseks ja ohutusõnnumite leviku laiendamiseks. ■

Ülevaade meetmete elluviimisest

Järgmistes peatükkides on antud ülevaade siseturvalisuse programmi meetmete elluviimisest ja eesmärkide saavutamisest. Esitatud on olulisemate tegevuste kokkuvõte, mõõdikute tasemed 2023. aastal, olukorra kirjeldus valdkondade kaupa ja teave eelarve kasutamise kohta.

MEEDE 1. Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine

Meetme eesmärk: Eesti on ohutu elukeskkonna ja turvaliste kogukondadega ühiskond, kus elanikud oskavad turvalisusriske märgata, neid vältida ja vajadusel neile adekvaatselt reageerida. Tehakse mitmekesist ennetustööd, mida iseloomustab valdkonnaülesus, kogukonnakesksus ja eri partnerite koostöö. Igaühe kaasatus ja panus iseenda ning kogukonna turvalisusesse vähendab ohtu elule, tervisele, keskkonnale ja varale.

Meetme kirjeldus: meetmega kujundatakse turvalist elukeskkonda, mõjutatakse inimeste teadmisi, oskusi, hoiakuid ja käitumist ning arendatakse teenuseid, et vähendada ohte ja ohtu sattumist ning luua eeldused turvalisuseks, sh turvatundeks. Selleks kujundatakse poolte oskusi ja hoiakuid, võimestatakse inimesi ja kogukondi, täpsustatakse asutuste, ühingute ja kogukondade rolle ning arendatakse nende koostööd.

Meede koosneb neljast programmi tegevusest.

1. Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine
2. Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine
3. Turvalise keskkonna kujundamine
4. Tegevus- ja relvalubade väljaandmine

2023. aasta olulisimad edusammud

- Alustati Siseministeeriumi **turvalisuse arenguprogrammiga** kohalikele omavalitsustele. Sellega toetatakse omavalitsusi turvalisuse valdkonna arendamisel.
- Võeti kasutusele **kriisirolliga abipolitseinike süsteem**, et suurendada Politsei- ja Piirivalveameti võimekust kriisiaja tegevuste elluviimisel. Selleks koolitati ja varustati huvi üles näidanud abipolitseinikuid.
- Võeti vastu **turvategevuse seadus**, mis aitab parandada turvategevuse kvaliteeti ja usaldusväarsust.
- Korrastati ja hõlbustati **avalike ürituste kooskõlastamist**.
- Jätkati sihistatud ennetustegevustega: SPIN-programm, MARACi võrgustik, Päästeameti kodunõustamine jpm.

Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest

Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Oma elukohta turvaliseks hindavate elanike osakaal	–	92%	–	≥ 96%	≥ 96%	≥ 96%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindavad oma oskusi ennast ja teisi õnnetuse korral aidata piisavaks	–	53%	–	> 65%	> 66%	> 70%	Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Siseturvalisuse vabatahtlike arv							Siseministeerium
- vabatahtlikud päästjad	2319	2426	2628	≥ 2700	≥ 2900 ¹²	≥ 5000	
- vabatahtlikud merepäästjad	599	645	693	≥ 600	≥ 600	≥ 1000	
- abipolitseinikud	1186	1109	1184	≥ 1600	≥ 1800	≥ 3000	
- Häirekeskuse vabatahtlikud ¹³	200	247	252	≥ 210	≥ 220	> 250	
Elanike osakaal, kel on valmidus hakata vabatahtlikuks							Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
- naabrivalves	–	49%	–	> 56%	> 56%	≥ 60%	
- abipolitseinikuna	–	14%	–	> 13%	> 13%	≥ 15%	
- vabatahtliku päästjana	–	19%	–	> 15%	> 15%	≥ 20%	
- Häirekeskuses ¹⁴	–	15%	–	≥ 15%	≥ 15%	≥ 15%	
Siseturvalisuse vabatahtlike usaldusvärsus							Siseministeerium, siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
- naabrivalve	–	74%	–	≥ 78%	≥ 78%	≥ 80%	
- abipolitsei	–	73%	–	≥ 78%	≥ 78%	≥ 83%	
- vabatahtlik pääste	–	83%	–	≥ 87%	≥ 90%	≥ 90%	

Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamise meetme oluline eesmärk on vähendada ohte elule, tervisele ja varale. Viimased uuringud on näidanud, et inimeste hoiakute poolest on eeldused kahju ärahoidmiseks suuresti olemas. 2022. aastal tehtud avaliku arvamuse uuringu järgi pidas 91% vastanuid oluliseks käituda ohte ennetavalt. Viimase nelja aasta jooksul on inimesed ka ise astunud rohkem samme turvalise elukeskkonna loomiseks. Siiski pole elu-, tervise- ja varakahju viimastel aastatel vähenenud soovitud mahu.¹⁵ Selle muutmiseks tuleb jätkata valdkonnaülese ennetusega. Samas on poolte koostöös vaja leida senisest mõjusamad lahendused.

Vabatahtlike lisandus nii abipolitseinike, vabatahtlike päästjate, vabatahtlike merepäästjate kui ka Häirekeskuse vabatahtlike ridadesse.

Abipolitseinike arv kasvas võrreldes 2022. aastaga 7%, kuid sihttase jäi saavutamata. Aktiivsete abipolitseinike osakaal oli 43% (2022. aastal 45%). Politseitöös osalemise tunde ühe abipolitseiniku kohta oli keskmiselt 104 (2022. aastal 114 tundi). Abipolitseiniku kohalt lahkujate arv on aastaga vähenenud ja üha enam abipolitseinikke lahkub, et saada politseiametnikuks, st ei lahkuta süsteemist välja. Politseiametnikuks saamise eesmärgil lahkus 2023. aastal 43% kõigist lahkunud abipolitseinikest (2022. aastal 29%). 10 000 elaniku kohta oli

¹² 2024. aasta sihttase on programmis 2024–2027 kõrgem 200 võrra kui programmis 2023–2026, et tagada pikemaks ajaks seatud sihid.

¹³ Mõõdik kinnitatud programmis 2023–2026.

¹⁴ Mõõdik kinnitatud programmis 2023–2026.

¹⁵ Vaata täpsemalt peatükist „Olukorra analüüs“.

kõige rohkem abipolitseinikke Tartu maakonnas (23 abipolitseiniku 10 000 elaniku kohta).

Vabatahtlike päästjate arv ja nende panus päästesündmuste lahendamisse on aasta-aastalt kasvanud ning nende ettevalmistus võimaldab neid kaasata üha keerukamate sündmuste lahendamisse.

2023. aastal kasvas vabatahtlike iseseisvalt lahen

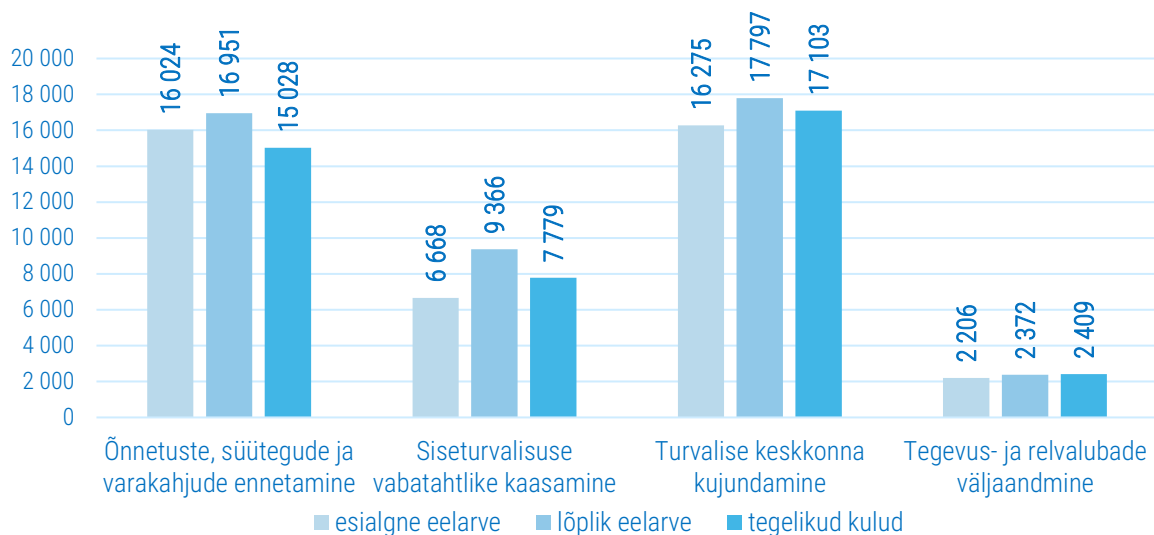
datud sündmuste arv pea kaks korda.

Vabatahtlike merepäästjate arv kasvas võrreldes 2022. aastaga 22%, ulatudes nüüd 693-ni. Vabatahtlike merepäästjate tööaja maht oli suurem kui 2022. aastal, seda mõjutas väikelaevade mereabi-teenuse sagedam osutamine. ■

Meetme eelarve

(tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Meetme kulud	41 174	46 486	42 320
Meetme investeeringud	2 233	3 382	1 437
Programmi tegevuse 1.1 „Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine“ kulud	16 024	16 951	15 028
Programmi tegevuse 1.2 „Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine“ kulud	6 668	9 366	7 779
Programmi tegevuse 1.3 „Turvalise keskkonna kujundamine“ kulud	16 275	17 797	17 103
Programmi tegevuse 1.4 „Tegevus- ja relvalubade väljaandmine“ kulud	2 206	2 372	2 409

Meetme „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine“ 2023. aasta kulude eelarve ja tegelikud kulud programmi tegevuste kaupa (tuhandetes eurodes)

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus

Programmi tegevus „Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine“

Eelarve täitmine 89%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal;

2. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel;
3. mõju-uuringu „Puhas tulevik“ valmimine lõkkus 2024. aastasse;
4. kopterite 15-minutilise võime loomiseks eraldatud vahendid jäid kasutamata seoses 2022. aastal rakendunud eelarvekärbete sisustamise ja meditsiinkopterite soetamisest loobumisega. Kasutamata eelarve suunatakse 2024. aastal PPA lennusalga tegevuse finantseerimiseks.

Programmi tegevus „Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine“

Eelarve täitmine 83%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. 2023. aastal abipolitseinikele tellitud varustuse tarned realiseerusid 2024. aasta alguses;
2. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel;
3. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lõkkusid 2024. aastasse;
4. vabatahtlikele eraldatud projektitoetuste kasutamine lõkkus 2024. aastasse.

Programmi tegevus „Turvalise keskkonna kujundamine“

Eelarve täitmine 96%.

Programmi tegevus „Tegevus- ja relvalubade väljaandmine“

Eelarve on täidetud.

Programmi tegevuste elluviimisest

Programmi tegevus 1.1. Õnnetuste, süütegude ja varakahjude ennetamine¹⁶

Tegevuse eesmärk oli ennetada ja vähendada õnnetusi, süütegusid ja varakahju.

Turvalise elukeskkonna kujundamisel ja arendamisel on oluline roll kohalikel omavalitsustel

Kaks aastat tagasi alustati **kohalike omavalitsuste turvalisuse arenguprogrammi** ettevalmistustega ja 2023. aastal tegevustega.¹⁷ Esimesed kaheksa omavalitsust, kes programmiga liitusid, on Saaremaa vald, Saarde vald, Viljandi linn, Elva vald, Rapla vald, Tallinna linn, Kohtla-Järve linn ja Narva linn. Programmi eesmärk on edendada kohalikes omavalitsustes turvalisuse kavandamist. Programmi tulemusel võtab kohalik omavalitsus teadlikult rolli turvalise elukeskkonna loojana. Kohalikke omavalitsusi aidatakse turvalisuse kitsaskohtade ja väljakutsete lahendamisel nii ekspertide ja rahalise toetuse kui ka teiste tööriistadega. Näiteks aitavad eesmärgi saavutada programm „STAD – turvalisem ööelu“, mudel „Ringist välja“, koolitused ja ressursid konkreetsete turvalisuse valdkonna tegevuste elluviimiseks. Lisaks tagab Siseministeerium juhendaja või mentori, kes on omavalitsuses kohal olemas ja aitab programmi ellu viia.

2023. aastal sõlmis Siseministeerium **maakonna arendusorganisatsioonidega** aastateks 2023–2027 koostöölepingud, et edendada maakondlikke turvalisusvõrgustikke, suurendada turvalisust ja jätkata maakondade turvalisuse nõukogude tegevustega. Kõik maakondade turvalisuse nõukogud koostasid 2023. aasta tööplaani ja viisid tegevusi ellu ning kavandasid ka maakondlikud tegevused 2024. aastaks.

2023. aastal jätkas Siseministeerium üle-eestiliste seminaride korraldamist maakondade arendusorganisatsioonide ja turvalisuse nõukogude ning kohalike omavalitsuste esindajatele, et **edendada turvalisusvõrgustikke ja turvalisuse kavandamist**

ning toetada kohalike omavalitsuste osalemist turvalisuse arenguprogrammis.

Päästeameti ja kohalike omavalitsuste koostöös jätkati projektiga „Kodud tuleohutuks“. 2023. aastal sai ohutumaks üle Eesti 402 kodu: riik suunas projekti miljoni ja kohalikud omavalitsused üle 350 000 euro.¹⁸

Lõppes **kodukeskkonna vigastusriskide projekt**¹⁹, et kohaliku omavalitsuse ja teiste asutuste teenistujatel, kes teevad kodukülastusi, oleks edaspidi ühine arusaam kodustest ohtudest ning nad saaksid nende märkamiseks aidata kaasa kodukeskkonna vigastusriskide ennetusele.

Kõigis neljas regioonis korraldati **Päästeameti ja kohalike omavalitsuste koostööseminarid**, et leida võimalikke tegevusi, kuidas vähendada eelkõige tulekahjus hukkunute arvu. Otsiti aga ka muid koostöökohti, et aidata ühiskonna haavatavamaid.

Üks oluline ennetustöö sihtrühm on noored

Politsei- ja Piirivalveamet osales „Horizon2020“ projektis „RAYUELA“²⁰, mis lõppes 2023. aasta sügisel. Selle raames valmis mäng, mille eesmärk on harida noori vanuses 8–16 ja anda neile **teadmisi interneti kasutamisega seotud riskidest**. Mängu eesmärk on mõista paremini küberkuritegevust mõjutavaid tegureid, sh inimtegureid, ning aidata kaasa küberkuritegevuse ennetamisele, avastamisele ja leevendamisele.

Alaealiste riskikäitumise ja õigusrikkumiste **ennetamiseks ja korduvuse vähendamiseks rakendatakse politseis taastava õiguse praktikat ning mittekariistuslikke mõjutusmeetodeid**. Praktika juurutamiseks töötas Politsei- ja Piirivalveamet aastatel 2012–2024 välja abivahendid ja koolitused spetsialistidele, osaledes projektis „Alaealiste erikohtlemise süsteemi loomine“. Projekti rahastati Euroopa Majanduspiirkonna ja Norra finantsmehhanismist ning selle eesmärk on parandada politseiametnike ja teiste asjaomaste spetsialisti-

¹⁶ Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse“ muutustega B „Kujundame elukeskkonna ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendame riskikäitumist“ ja C „Toetame vaimset tervist ning vähendame vaimset ja füüsilist vägivalda“, samuti sihi „Riigivallitsemise“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

¹⁷ Lisainfo turvalisuse arenguprogrammi kohta: <https://siseministeerium.ee/KOVprogramm>.

¹⁸ Projekti info: <https://kodutuleohutuks.ee/koostooprojektid/142184/>.

¹⁹ Projekti info: <https://www.rescue.ee/et/kodukeskkonna-vigastusriskide-projekt>.

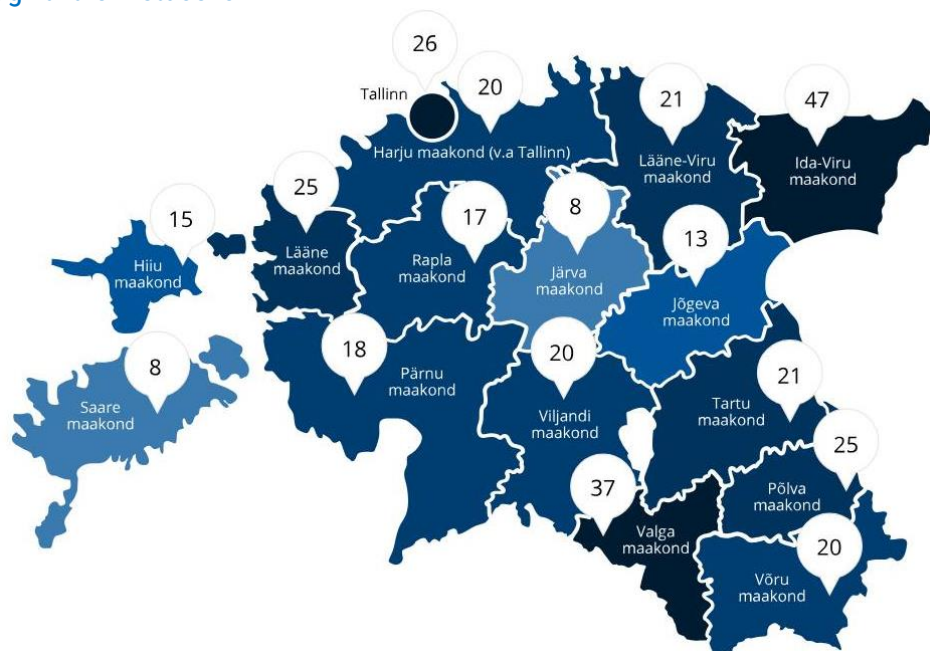
²⁰ Lisainfo: <https://www.politsei.ee/et/juhend/ennetusprojektid/kuberkuritegevusega-voitlemise-projekt-rayuela>.

de oskusi ja teadmisi töös laste ja noortega. Tänu projektile toimusid koolitused, õppevisiidid ja koostööseminar ning arendati välja lühisekkumisviisid.

Siseministeeriumi eestvedamisel oli 2023. aastal noortele suunatud SPIN-programmi²¹ rahastusperioodi 2014–2020 viimane tegevusaasta.

31. detsembri 2023. aasta andmetel viidi tegevusi ellu 21 treeninggrupis üle Eesti ja nendes osales ligi 460 noort. SPIN-programmi tegevused jätkuvad alates 01.01.2024 rahastusperioodist 2020–2027 Haridus- ja Teadusministeeriumi eestvedamisel, milleks läbis MTÜ SPIN edukalt avaliku konkursi.

Jätкус töö vägivalda ennetuseks

Joonis. Registreeritud perevägivaldakuriteod maakonniti ja Tallinnas 10 000 elaniku kohta (allikas: Justiitsministeerium, „Kuritegevus Eestis 2023“)

Kuigi viimasel kolmel aastal on registreeritud perevägivaldakuritegude arv vähenenud, on see jätkuvalt väga murettekitav. 2023. aastal registreeriti 3186 perevägivaldakuritegu, mis on võrreldes 2022. aastaga 2% vähem.

Sellegipoolest moodustavad perevägivaldakuriteod pea poole (45%) kõigist registreeritud vägivaldakuritegudest²². Perevägivaldakuritegudest moodustas suurima osa paarisuhtevägivald. Selleks, et paarisuhtevägivalda vähendada, on vajalik asutustevaheline koordineeritud ja süsteemne koostöö, sh arusaam üksteise rollidest ja vastutusest. Lisaks on oluline, et ühiskonnas osatakse märgata perevägivalda, seda taunitakse ja sellest osatakse teavitada. Vägivallast mõjutatud inimeste aitamine on ja jääb Eestis üheks olulisemaks prioriteediks.

Seda ilmestab meie spetsialistide igapäevatöö, aga ka riiklikud strateegiad ja tegevuskavad.

Aastal 2023 sai valmis uus „Eesti lähisuhtevägivalda ennetamise tegevuskava aastateks 2023–2027“²³, mille allkirjastasid neli ministrit: haridus- ja teadus-, justiits-, sise- ning sotsiaalkaitseminister. Tegevuskava on valdkonnaülene ja selle tegevused mõeldud kahe eesmärgi saavutamiseks:

- 1) perevägivalda osatakse ära tunda ja taunitakse;
- 2) perevägivallast mõjutatud inimesi abistatakse süsteemselt ja vajaduspõhiselt.

Tegevusi viivad ellu Siseministeerium, Justiitsministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium, Politsei- ja Piirivalveamet, Sisekaitseakadeemia

²¹ Programmi eesmärk on arendada ja tugevdada selles osalevate noorte sotsiaalseid ja enese-juhtimise oskusi ning vähendada riskikäitumist.

²² Kuritegevus Eestis 2023; <https://www.just.ee/kuritegevus2023/perevagivald-ja-ahistamine/>.

²³ Tegevused toetavad ja on kooskõlas erinevate riiklike strateegiliste dokumentidega, sh „Siseturvalisuse arengukava 2020–2030“, „Vägivaldaennetuse kokkulepe 2021–2025“, „Heaolu arengukava 2023–2030“, „Rahvastiku tervise arengukava 2020–2030“, „Haridusvaldkonna arengukava 2021–2035“ ja „Noortevaldkonna arengukava 2021–2035“. Samuti on tegevuskava seotud kaasatud eksperthüma asutuste tööplaanidega.

päästekolledž ning politsei- ja piirivalvekolledž, Sotsiaalkindlustusamet, Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusala asutused, Prokuratuur ning Eesti kohtud.

Lähisuhtevägivald on lai ja kompleksne nähtus. Seetõttu on oluline, et spetsialistidel, kes selliste juhtumitega kokku puutuvad, on ajakohased teadmised ja neid toetatakse nende töös. Et paremini mõista, millist tuge ja abi vajavad lähisuhtevägivalla juhtumitega kokkupuutuvad politseiametnikud ja päästekorraldajad, viis Siseministeerium läbi uuringu „**Lähisuhtevägivallaga seotud teadmised ja hoiakud päästekorraldajate ja politseinike seas**“. Uuring aitab mõista lähisuhtevägivalla juhtumitega kokkupuutuvate päästekorraldajate ja politseiametnike lähisuhtevägivallaga seonduvaid kogemusi, teadmisi ja hoiakuid. Uuring oli aluseks edasiste tegevuste planeerimisel, et parandada spetsialistide teadlikkust ja oskusi.

Vägivalla liike on mitmeid ja see võib toimuda erinevates keskkondades, sh kübermaailmas. Politsei- ja Piirivalveamet viib aastatel 2023–2027 läbi Euroopa Liidu Sisejulgeolekufondi projekti „**Laste seksuaalse väärkohtlemise ohvriks lange-**

mise ennetamine veebis“. Projekti eesmärk on tõsta laste, vanemate ja lastega töötavate spetsialistide teadlikkust laste seksuaalsest väärkohtlemisest internetis, teha uuringuid ning arendada tõhusaid teaduspõhiseid ennetusmeetmeid.

Lisaks arendatakse koostöös sideteenuste osutajatega digilahendusi, et toetada laste ja vanemate teadlikkust laste seksuaalsest väärkohtlemisest internetis. Samuti soovitakse tõsta teadlikkust lastega kokkupuutuvate spetsialistide seas, et nad suudaksid märgata ja ennetada seksuaalset väärkohtlemist internetis ning oleksid teadlikud abivõimalustest, kui selline väärkohtlemine on juba toime pandud.

2023. aastast väärib märkimist ka **MARACi mudeli rakendamise jätkamine**. Mudeli abil tagatakse vägivallaohvritele kaitse ja turvalisus ning selle rakendamine on olnud seni edukas. 2023. aasta oli mudeli elluviimise viimane aasta Siseministeeriumi eestvedamisel. Tegevusi viidi ellu 18 piirkonnas ja 2024. aastast jätkatakse Sotsiaalkindlustusameti MARAC-meeskonna tegevusi juba riigieelarve püsirahastusest. ■

Programmi tegevus 1.2. Siseturvalisuse vabatahtlike kaasamine²⁴

Viidi ellu erinevaid tegevusi, et edendada siseturvalisuse vabatahtlikuna tegutsemist.

Vabatahtlike päästjate arv ja nende panus päästesündmuste lahendamisse on aasta-aastalt kasvanud ning nende ettevalmistus võimaldab neid kaasata üha keerukamate sündmuste lahendamisse. 2023. aastal suurenes vabatahtlike päästjate iseseisvalt lahendatud päästesündmuste arv pea kaks korda (2160, 2022. aastal 1168). Vabatahtlikud päästjad panustasid riiklikes komandodes ühises valveteenistuses koos kutselistega 1605 korral ja enam kui 36 000 tundi. Seda on 12 000 ehk kolmandiku võrra rohkem kui aasta varem. 2023. aastal aitasid vabatahtlikud päästjad ennetusele kaasa kõige enam kodunõustamise kaudu, külastades üle 4000 kodu. See on ligi 20% kõigist eelmise aasta kodunõustamistest. Muud ennetustegevused on seotud tule- ja veeohutuse, elanikkonnakaitse, pommiõhutamise ja muuga, kusjuures ühes tegevuses võidakse käsitleda mitut teemat.²⁵

Riigikogu võttis 2022. aastal vastu päästeseaduse muudatused, mis võimaldavad Päästeametil kaasata demineerimistöödesse vajalike teadmiste ja oskustega vabatahtlikke. Juba 2023. aastal kaasas Päästeamet esimesed 55 abideminierijat, et tagada Päästeameti demineerimiskeskuse toimepidevus ressursimahukate sündmuste lahendamiseks. Abideminierijatele tagatakse vajalikud koolitused, väljaõpe ja praktika.²⁶

Päästeamet eraldas vabatahtlikele päästjatele 2023. aastal lisatoetust üle 4,6 miljoni euro. Sellest said 24 vabatahtlikku päästekomandot komandohoonete ehitamiseks, renoveerimiseks või varustuse uuendamiseks kokku 3,1 miljonit eurot.

2022. aastal sai alguse **siseturvalisuse vabatahtlike IT-analüüs**, mis valmis 2023. aastal. Selle eesmärk on pakkuda vabatahtlikele mugavaid ja kaas-aegseid IT-lahendusi. Analüüsiti vabatahtlike päästjate, abipolitseinike ja vabatahtlike merepäästjatega seonduvaid protsesse ning selgitati välja võimalik ühisosa, et tulevikus oleks võimalik

²⁴ Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Ruum ja liikuvus“ muutusega B „Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt“.

²⁵ Päästeameti ülevaade „Vabatahtlikud päästjad 2023“; <https://www.rescue.ee/files/Analysid/2023-vabatahtlikud-kokkuvote.pdf?cff1f1085b>.

²⁶ Demineerimist käsitletakse täpsemalt meetme „Kiire ja asjatundlik abi“ peatükis „Deminereimine“.

protsesse ühise IT-lahendusega ühtlustada. **Kavas on luua vabatahtlike portaal VAPO.**

Arvamusfestivalil korraldasid ühise arutelu Eesti Abipolitseinike Kogu, Eesti Naabrivalve ja Päästeliit. Arutelu põhisõnum oli, et Eestis on tuhandeid siseturvalisuse vabatahtlikke, kes on oma oskuste, teadmiste ja kogemustega valmis kriisieelses protsessis kaasa lööma. Kriisi korral vabatahtlike kaasamiseks on erinevaid ettevalmistusi juba ka tehtud. Näiteks on Politsei- ja Piirivalveametis tehtud pikalt ettevalmistusi, et võtta kasutusele **kriisirolliga abipolitseiniku süsteem**: 2022. aastal jõustus vajalik õiguslik regulatsioon ning alates 2023. aasta juunist tekkis abipolitseinikel võimalus võtta massiohje ja avaliku korra kriisiroll. 2023. aasta lõpu andmetel on **pea sada kriisirolliga abipolitseiniku**.

Ootamatuste korral on vabatahtlikud ka siiani olnud suureks abiks. Näiteks kutsuti 2023. aasta veebruaris Häirekeskuse vabatahtlikud ID-kaardi sertifikaatide olukorra lahendamisele abiks. Kokku oli üle Eesti 32 vabatahtlikku, kes osalesid riigiinfo telefonilt 1247 väljahelistamisel. Projekt jõudis lõpule kuni 1700 kõnega. Samuti võeti kasutusele kriisiinfo telefon KRIT, et reageerida Suur-Sõjamäe jäätmejaama põlengule, ja abiks oli kaheksa vabatahtlikku.²⁷

Abipolitseinikud abistasid politseid kokku 122 700 tundi. Võrreldes 2022. aastaga (126 600) on see mõnevõrra vähenenud. Abipolitseinikke kaasati rohkem piirkondlikus politseitöös ja muus politseitegevuses, vähem patrullitegevuses ja piirivalves. **Abipolitseinike kaasamine piirkondlikku politseitöösse suurenes 18%,** muusse politseitegevusse 5%. Piirivalvesse kaasamine vähenes 54% ja patrullitegevusse 4%. Patrulliväliste töötundide osakaal oli 29% (2022. aastal 28%).

2023. aastal valmis Siseministeeriumil koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga **abipolitseiniku seaduse muutmise väljatöötamise kavatsus**. Muudatuse eesmärk on luua abipolitseinikele mitmekesisemad ja paindlikumad võimalused Politsei- ja Piirivalveametit abistada. Esimene tagasiside saadi

2023. aasta lõpus ja 2024. aastal algab eelnõu koostamine.

Olemasolevate abipolitseinike hoidmine ja motiveerimine on võtmetähtsusega. Viimastel aastatel on tehtud olulisi jõupingutusi, **et rakendada abipolitseinike motivatsioonisüsteemi**, näiteks alustati abipolitseinike **mentorlussüsteemiga**. Et väärtustada abipolitseinike staaži sarnaselt politseiametnikega, hakatakse alates 2024. aastast andma abipolitseinikele **teenistusriste**, milleks valmistuti juba 2023. aastal. Abipolitseiniku teenistusrist antakse välja 5-, 10-, 15-, 20-, 25- ja 30-aastase tegutsemise eest abipolitseinikuna. Abipolitseinike hoidmiseks ja paremaks toetamiseks loodi **abipolitseinike rühmasisene grupijuhtimissüsteem**, st aktiivsemad abipolitseinikud valmistati ette grupi juhtimiseks.

Vabatahtlike merepäästjate arv kasvas võrreldes 2022. aastaga 22%, ulatudes nüüd 693-ni. Politsei- ja Piirivalveamet on sõlminud merepäästetöö korraldamiseks lepingu 39 MTÜ-ga. 2023. aastal lisandus üks vabatahtliku merepääste MTÜ ja reageerimispunkte Eesti rannikul on kokku 55. Vabatahtlike merepäästjate tööaja maht oli suurem kui 2022. aastal, seda mõjutas väikelaevade mereabi-teenuse sagedam osutamine. **Vabatahtlike merepäästjate tegevusele kaasa aitamiseks** muudeti vabatahtlike merepäästjate rahastamise mudelit, et teha see pooltele lihtsamaks. Samuti parendati ja uuendati vabatahtlike merepäästjate varustust ning paigaldati autonoomsed merepäästejaamad Abrukale, Vilsandile ja Ruhnule. Uute merepäästejaamade ja isikuvarustuse hankimine jätkub ka 2024. aastal. Reageerivate üksustega tehakse regulaarselt kontrollharjutusi, et kinnistada koolitustel omandatud ja tagada valmisolek merepäästetöödeks.

Kokkuvõttes aitavad vabatahtlikud kaasa nii ennetusele kui ka reageerimisele ja nende abiga on võimalik toime tulla olukordades, kus on vaja kiiresti tavapärasest palju rohkem inimesi. Teisalt on vabatahtlikel asendamatu roll turvalisuse sõnumi kandjatena oma kogukonnas ja lähiringis. ■

Programmi tegevus 1.3. Turvalise keskkonna kujundamine²⁸

Viidi ellu tegevusi eelkõige selleks, et edendada inimeste oskusi ennetada avalikus kohas ohte ja nende ilmnemise korral käituda, ning selleks, et

kujundada avalik ruum ohutut ja turvalist käitumist soodustavaks.

²⁷ Kriisivalmidust käsitletakse täpsemalt peatükis „Kindel sisejulgeolek“.

²⁸ Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Rahva kestlikkus, tervis ja sotsiaalkaitse“ muutusega B „Kujundame elukeskkonna ning inimeste hoiakuid ja käitumist tervist ja keskkonda hoidvaks ning vähendame riskikäitumist“.

2023. aastal valmis Sisekaitseakadeemias **tuleohutuse seaduse kommenteeritud väljaanne**, mis on hea lugemisvara kõigile, kelle töö on tuleohutus, aga ka neile, kes tahavad teada, miks mingi tuleohutusnõue on just selline, nagu ta on.

Päästeameti ja Tallinna Tehnikaülikooli koostöös valmis **nutika anduri prototüüp**, mis lisaks tulekahju avastamisele suudab tuvastada olukorra, kus inimene on kukkunud ja iseseisvalt enam püsti ei saa.

Küttesüsteemide portaalis saab nüüd igaüks veenduda, et ka naaber on lasknud oma ahju, kamina või pliidi asjatundjal üle vaadata.

Päästeamet kontrollis eelmisel aastal ligi 5500 kodus suitsuandureid. Töökorras suitsuandur oli puudu veerandis kontrollitud kodudest. Eelmisel aastal puudus enamiku hukkunuga tulekahjude korral suitsuandur. Tulekahju kiireks avastamiseks on aga hädavajalik, et igas majapidamises on töökorras suitsuandur.

Uue turvategevuse regulatsiooni ettevalmistuseks on tehtud eeltööd aastaid. 2023. aasta alguses

võeti vastu turvategevuse seadus, mis hakkab kehtima 2024. aasta suvel. 2023. aastal tehti vajalikke ettevalmistusi: Kutsekoja eestvedamisel loodi uued kutsestandardid, Eesti Turvaettevõtete Liit alustas seminaride ja koolitustega ning Siseministeerium koostas turvategevuse eeskirja.

Selleks, et **parandada turvalisust avalikel üritustel ja tõhustada koostööd** kohalike omavalitsuste, politsei ja pääste vahel, töötas Politsei- ja Piirivalveamet koostöös Siseministeeriumi, Päästeameti ning Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ametiga välja **avalike ürituste riskipõhise koostöömudeli**, mida katsetati 2023. aasta suvel 53 omavalitsuses. Sügisel toimus koostööseminar, kus vaadati üle katseprojekti tulemused ja lepiti kokku edasised plaanid. Lepiti kokku, et jätkatakse uue protsessi järgimist. Samuti on tehtud ettepanek korrakaitseseaduse muutmiseks ja leitud, et tuleb otsida võimalusi ühtse menetluskeskkonna kasutuselevõtuks. Kavas on ka töötada välja juhendid avalike ürituste korraldajatele. ■

Programmi tegevus 1.4. Tegevus- ja relvalubade väljaandmine²⁹

Osutati näiteks tegevus- ja relvalubade väljaandmise teenust. Kontrolliti turvalisuse ja ohutusega seotud teenuste osutajaid, et tagada nende asjatundlikkus ning teenuste osutamine ühtsetel ja kvaliteetsetel alustel. Relvalubade väljaandmise kõrval uuendati ka relvaomanikuks saamise korda ja relvade käitlemise järelevalvet.

15. märtsil 2023 jõustus relvaseaduse muudatus, mille kohaselt **muutusid 15. märtsil 2024 kehtetuks nende kolmandate riikide kodanike relvaload**, kellel puudub Euroopa Liidu või NATO liikmesriigi kodakondsus. Määratlemata kodakondsusega ini-

meste relvaload kehtivad kuni nende kehtivusaja lõpuni ja pikendada neid ei saa. Seadusemuudatus annab kindluse, et relva ei ole inimestel, kes on vaenuliku välisriigi kodanikud, ja et on välistatud olukord, kus neil oleks võimalik relvaga oma kodakondsusjärgse riigi huve kaitsta.

Teenistus- ja tsiviilrelvade registri III arendusetapis viidi andmed vanast registrist üle uude. Tänu sellele ei pea enam paralleelselt kaht registrit kasutama. Teenistus- ja tsiviilrelvade registri arendus jätkub, et digitaliseerida kogu loamenetlus ja järelevalve. ■

²⁹ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Ruum ja liikuvus“ muutusega B „Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt“ ja sihi „Riigivalitsemise“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

MEEDE 2. Kiire ja asjatundlik abi

Meetme eesmärk: inimesed tunnevad ennast kaitstuna ja avalikus kohas turvaliselt. Ohtu sattumisel on abi saamine ja osutamine kiire ja asjatundlik. Suurendatud on võimekust paljude kaasabil ohule reageerida ja leevendada ohu realiseerumisel tekitatud kahju. Järelevalvet avaliku ruumi üle ja sündmuste lahendamist toetavad vähem bürokraatlik õiguskeskkond ning jätkusuutlikud innovaatilised infotehnoloogia- ja sidelahendused.

Meetme kirjeldus: kiire ja asjatundliku abi meede keskendub avaliku korra kaitsmisele, ühiskonnas aktsepteeritud käitumisest kõrvalekalletele reageerimisele ning abi osutamisele vees, õhus ja maismaal, eelkõige nendes olukordades, kus on ohus inimese elu ja tervis. Reageerib asjakohase pädevusega kutseline või vabatahtlik. Abi saamine ja osutamine on kiire ja vahetu. Sündmuseid lahendavad professionaalid, keda toetavad vabatahtlikud, ja teised, kellel on võimekus lahendada avalikku korda kaitsvat ülesannet.

Meede koosneb kuuest programmi tegevusest.

1. Hädaabi- ja infoteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine
2. Avaliku korra tagamine
3. Demineerimine
4. Päästmine maismaal ja siseveekogudel
5. Abi osutamine Eesti merealadel ja piiriveekogudel
6. Süüteomenetluse tõhustamine

2023. aasta olulisimad edusammud

- Arendati kriisiinfo teenust: lisandus olulisel määral partnereid.
- Parandati hädaabiühendusega kaasnevat asukohateavet.
- Esimest korda kaasati abideminereerijaid ühisvalveteenistusse.
- Päästeamet hoidis ära varakahju väärtuses 132,6 miljonit eurot.
- Sai võimalikuks täiesti paberivaba jälitusmenetlus kõikides menetlusetappides. Uue tehnilise lahenduse kasutuselevõtuga loodi võimalus vahetada kohtu ja prokuratuuriga kiiremini teavet.

Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest

Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Elanike rahulolu hädaabiteadete menetlemisega	96%	–	91%	≥ 97%	≥ 97%	≥ 97%	Häirekeskus
Elanike rahulolu päästesündmuste lahendamise	92%	92%	91%	≥ 93%	≥ 93%	≥ 93%	Päästeamet
Elanike rahulolu politsei tööga	84%	–	79%	≥ 90%	≥ 90%	≥ 90%	Politsei- ja Piirivalveamet, Eesti elanikkonna turvalisuse uuring
Avaliku korra raskete rikkumiste arv	1105	930	896	< 1777	< 1777	< 1500	Politsei- ja Piirivalveamet
Elanike teadlikkus hädaabinumbri 112							Häirekeskus
- pääste	94%	–	–	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95%	
- kiirabi	92%	–	–	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95%	
- politsei	91%	–	–	≥ 95%	≥ 95%	≥ 95%	

2023. aastal helistati hädaabinumbri 112 156 528 korda ehk 1,3% vähem kui 2022. aastal. Vastatud kõnedest 59% oli seotud sündmustega. Jätkuvalt on kõige rohkem kiirabisündmusi (60%), millele järgnevad politsei- (27%) ja päästesündmused (5%). Juba kolmandat aastat järjest kasvas ekslike kõnede arv (244 323) – need on kõned, kus lapsed, eakad või lukustamata telefonid ja käekellad valivad kogemata hädaabinumbri. Probleem on ka kõned, mille helistaja lõpetab 0–2 sekundi jooksul pärast helistamist. Neid kogunes 2023. aastal 137 116 ehk 12% kõigist hädaabinumbri tehtud kõnedest.

Riigiinfo telefonil 1247 tehti 222 793 kõnet, mis on võrreldes 2022. aastaga umbes 41 000 kõne võrra vähem.

Elanike rahulolu hädaabiteadete menetlemisega, päästesündmuste lahendamise ja politsei tööga oli madalam, kui sihitud. Olgugi et ka praegused

rahulolunäitajad on kõrged, on programmi edasisele elluviimisel tarvis pöörata tähelepanu abi jätkuvalt heale andmisele.

2023. aastal oli päästesündmusi 2022. aastaga võrreldes umbes 2500 võrra enam. Päästeameti väljakutseid oli rekordiliselt 30 674. Ohu likvideerimine suurenes umbes kaks korda ja teist aastat järjest suurenes ka abitus seisundis inimesega seotud sündmuste arv. Kõige rohkem reageeriti ohu likvideerimiseks ja tulekahjudele.³⁰

Politsei väljakutseid oli 7% vähem kui 2022. aastal. Peamised politsei kutsumise põhjused olid jätkuvalt joobes isik, isikuvastane süütegus, politsei teavitamine, liiklusõnnetus ja (öö)rahu rikkumine.³¹

Avaliku korra raskeid rikkumisi oli 2023. aastal 4% vähem kui 2022. aastal. Registreeritud kuritegude arv aga kasvas 7%.³² ■

³⁰ Päästeameti andmed.

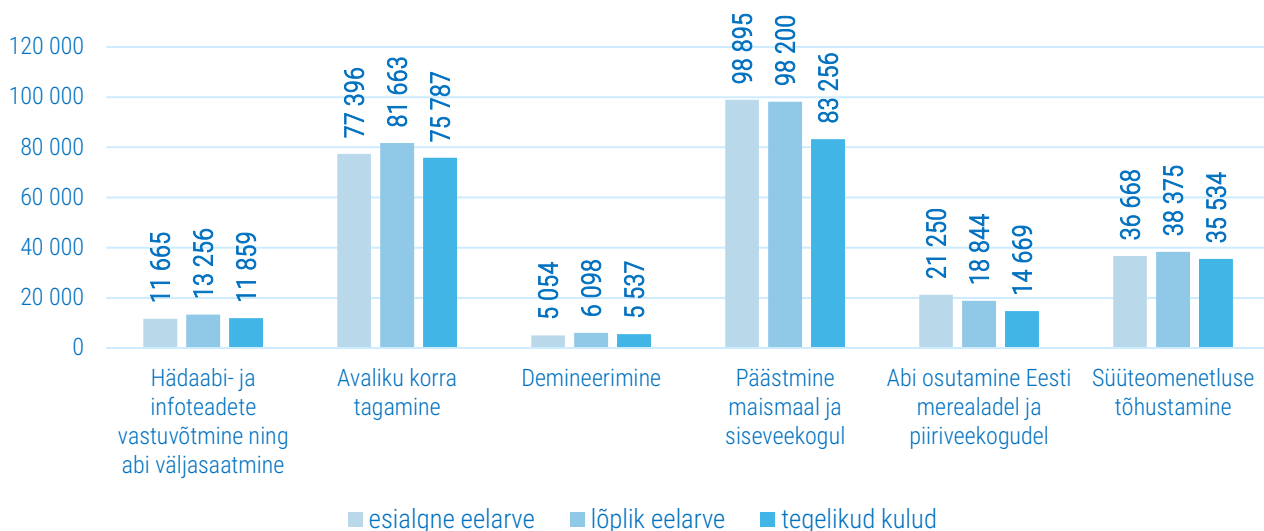
³¹ Politsei- ja Piirivalveameti andmed.

³² Justiitsministeerium, „Kuritegevus Eestis 2023“, <https://www.just.ee/kuritegevus2023/>.

Meetme eelarve

(tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Meetme kulud	250 928	256 436	226 641
Meetme investeeringud	19 365	30 367	17 270
Programmi tegevuse 2.1 „Hädaabi- ja infoteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine“ kulud	11 665	13 256	11 859
Programmi tegevuse 2.2 „Avaliku korra tagamine“ kulud	77 396	81 663	75 787
Programmi tegevuse 2.3 „Demineerimine“ kulud	5 054	6 098	5 537
Programmi tegevuse 2.4 „Päästmine maismaal ja siseveekogudel“ kulud	98 895	98 200	83 256
Programmi tegevuse 2.5 „Abi osutamine Eesti merealadel ja piiriveekogudel“ kulud	21 250	18 844	14 669
Programmi tegevuse 2.6 „Süüteomenetluse tõhustamine“ kulud	36 668	38 375	35 534

Meetme „Kiire ja asjatundlik abi“ 2023. aasta kulude eelarve ja tegelikud kulud programmi tegevuste kaupa (tuhandetes eurodes)

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus

Programmi tegevus „Hädaabi- ja infoteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine“

Eelarve täitmine 89%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
2. värbamiste ja hangete viibimiste tõttu kasutamata eelarve suunatakse 2024. aasta kriitiliste vajaduste katteks.

Programmi tegevus „Avaliku korra tagamine“

Eelarve täitmine 93%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti (nt Politsei- ja Piirivalveametis oli keskmiselt vakantseid ametikohti 2023. aastal eriüksuse ja kiirreageerimise teenuses 17,

liiklusjärelvalve teenuses 8, patrulltöö teenuses 66);

2. töövahendite, vormi ning relvastuse eelarve jäi seoses vakantsete ametikohtadega osaliselt kasutamata;
3. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lükkusid 2024. aastasse;
4. välisprojektide tegevused 2023. aastaks olid üle planeeritud;
5. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal (nt mobiilsed kiiruskaamerate juhtarvutid, kauglugeja, ja muud IT-hanked). Eelarve kasutatakse 2024. aastal;
6. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
7. kopterite 15-minutilise võime loomiseks eraldatud vahendid jäid kasutamata seoses 2022. aastal rakendunud eelarvekärbete sisustamise ja meditsiinikopterite soetamisest loobumisega. Kasutamata eelarve suunatakse 2024. aastal PPA lennusalga tegevuse finantseerimiseks;
8. teadlik kokkuhoid 2024. aasta kulude katteks (nt lennuki tunnipõhine hooldus, MS litsentsid);
9. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
10. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel.

Programmi tegevus „Demineerimine“

Eelarve täitmine 91%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal, tegevused jätkuvad 2024. aastal;
2. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS objektidel.

Programmi tegevus „Päästmine maismaal ja siseveekogudel“

Eelarve mahu kasutamine 85%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal, tegevused jätkuvad 2024. aastal;
2. välisprojektide tegevused lükkusid 2024. aastasse;
3. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel.

Programmi tegevus „Abi osutamine Eesti merealadel ja piiriveekogudel“

Eelarve täitmine 78%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. ei õnnestunud täita teenuse „Merereostustõrje teenus“ omaniku vakantset ametikohta;
2. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lükkusid 2024. aastasse;
3. kopterite 15-minutilise võime loomiseks eraldatud vahendid jäid kasutamata seoses 2022. aastal rakendunud eelarvekärbete sisustamise ja meditsiinikopterite soetamisest loobumisega. Kasutamata eelarve suunatakse 2024. aastal PPA lennusalga tegevuse finantseerimiseks;
4. teadlik kokkuhoid 2024. aasta kulude katteks (nt lennuki tunnipõhine hooldus, MS litsentsid);
5. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel;
6. amortisatsiooni kulu eelarve üle planeeritud, tegelik kulu väiksem;
7. tarneprobleemid eririietusega (veepatrulliülikonnad, pinnaltpäästjate kuivülikonnad), mistõttu on edasi lükkunud ka eririietuse hooldamine;
8. Vormsi vallale eraldatud projektitoetuste kasutamine lükkus 2024. aastasse;
9. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti (nt Politsei- ja Piirivalveametis keskmiselt

vakantseid ametikohti 2023. aastal SAR teenuses 7).

Programmi tegevus „Süüteomenetluse tõhustamine“

Eelarve täitmine 93%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti (nt Politsei- ja Piirivalveametis oli keskmiselt vakantseid ametikohti 2023. aastal kogukonnaga seotud süütegude lahendamise teenuses 25). Vakantsete ametikohtade tõttu oli olemasoleva personali koormus suurem, süüteomenetluste läbiviimiste tähtajad pikemad ning vähenes prokuratuuri saadetud kriminaalmenetluste arv;
2. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
3. töövahendite, vormi ning relvastuse eelarve jäi seoses vakantsete ametikohtadega osaliselt kasutamata;
4. teadlik kokkuhoid 2024. aasta hinnakasvude katteks (nt narkootiliste ainete ja joobe tuvastamise ekspertiiside, maismaasõidukite kulud, MS litsentsid);
5. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS objektidel;
6. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess võttis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal.

Programmi tegevuste elluviimisest³³

Programmi tegevus 2.1. Hädaabi- ja infoteadete vastuvõtmine ning abi väljasaatmine

92%

hädaabikõnedele vastati
10 sekundi jooksul.

2 min 18 s

kulus nende teadete menetlemiseks, mille
pühul oli ohus elu või tervis.

Tagati hädaabiteadete menetlemine, operatiivressursside ja -info juhtimine ning abi- ja infoteadete vastuvõtmine ja töötlemine.

Riigiinfo teenus teenindas nelja asutust (Politsei- ja Piirivalveamet, Päästeamet, Transpordiamet ja Keskkonnaamet) ning toetas **Riigikogu valimiste ja Ukraina sõjapõgenikega suhtlemist**, vastates riigiinfo telefoni 1247 kõnedele (222 793) ja e-kirjadele (961) ning toetades Bürokrati vestlusi (1626).

Oluliselt suurenes kriisiinfo teenuse partnerite arv: kokku oli aasta lõpuks 51 partnerit, sh lisandus 2023. aastal 22 kohalikku omavalitsust. 2023. aasta üks ülesanne oli **parandada hädaabi-**

ühendusega kaasnevat asukohateavet. Asukohateabe täpsusele ja usaldusväärsusele kehtestati nõuded ning sarnaselt Eesti operaatorite klientidega võeti kasutusele korduvpositsioneerimine ja täpsema asukohateabe edastamine juhtudeks, kui Androidi telefonides kasutatakse välisriigi numbrit.

Riikliku ohualapõhise teavitussüsteemi EE-ALARM ohuteavitus³⁴ saadeti välja nelja reaalse sündmuse kohta kokku umbes poolele miljonile mobiiltelefoni numbrile. Lisaks ohuteavitusel kasutati CREVEX 2023 suurõppusel ohusireene, ERRi tele- ja raadiokanaleid ning uuenduslike lahendustena digiraadiot (dab+) ja 5G meediaedastust. ■

Programmi tegevus 2.2. Avaliku korra tagamine

68

patrulli oli
keskmiselt
väljas.

82%

74%

jõudis politsei **10,5 minutiga** tiheasustusalal elu ja tervist ohustavale sündmusele.

jõudis politsei **19,5 minutiga** hajaasustusalal elu ja tervist ohustavale sündmusele.

Tagati valmisolek reageerida elu ja tervist ohustavatele sündmustele.

Elu ja tervist ohustavatele sündmustele reageerimise aeg oli varasemate aastatega samal tasemel, kuid patrullide keskmine arv on vähenenud. Selle peamiseks põhjuseks on Politsei- ja Piirivalveameti jätkuv ressursipuudus, mis mõjutab kõige rohkem esmareageerijaid ehk patrulle. Ressursipuudusega kaasneva suure koormuse tõttu on patrullide tööaeg suuremates linnades sisustatud peamiselt väljakutsetele reageerimisega ning muudeks tegevusteks, nagu ennetus, liiklusjärelevalve ja avaliku

korra tagamine, jääb aega minimaalselt. Väiksemates kohtades on koormus madalam, kuid osas maakondades on väljas vaid paar patrulli ja need võivad olla osaliselt komplekteeritud abipolitseinikest. See tähendab, et kriitiliste juhtumite korral tulevad abijõud kaugelt ja olukorra lahendamine võib viibida. Ka järgmistel aastatel on patrullide arvu sihtide saavutamine takistatud – seatud sihid on kavas ümber hinnata. Reageerimisaja sihtide saavutamisele aitab kaasa tehnoloogia nutikam kasutamine, sh targem planeerimine.

³³ Kõik selle meetme programmi tegevused aitavad kaasa eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Ruum ja liikuvus“ muutusele B „Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt“.

³⁴ Teavitussõnumit on võimalik saata ohualal viibijate telefonidele elu ja tervist või riigi julgeolekut ohustavate sündmuste kohta, nagu tulekahju, massiline korratud ja kõrgendatud kaitsevalmidus.

2023. aasta mais uuendati andmevahetust ning loodi rakenduste SOS, KILP ja Apollo vahel kolmepoolne ühendus³⁵. Tänu uuendustele on patrullidel lihtsam juhtumeid registreerida ja teavet edastada, mis tagab kiirema ja efektiivsema sündmustele reageerimise ning andmete automaatedastuse rakenduste vahel. Nii puudub vajadus kasutada väljakutse kohta info andmiseks raadiosidet ja kõik

vajalikud andmed saab edastada e-politsei seadmega. Patrulli saabumine sündmuskohale registreeritakse samuti automaatselt ja see muudab reageerimiskiiruse seire täpsemaks, kuna andmekvaliteeti ei mõjuta vead, mis on tekkinud raadioside kaudu saabumisinformatiivsest ja sisestamisest. ■

Programmi tegevus 2.3. Demineerimine

10 840

lõhkekeha tehti kahjutuks.

86,8%

oli tagatud pommi- ja plahvatusohu korral mandril demineerijate kohalejõudmine 90 minutiga.

Tagati valmisolek demineerimiseks.

Esimest korda kaasati abideminereerijaid ühisvalve-teenistusse (667 tundi) ja plaanilistesse demineerimistöösse (181 tundi).³⁶

2023. aasta suurimad demineerimisleiud olid:

- 1. aprillil Saaremaal (1046 mürsku, 20 käsigranaati, 19 miinipildujamiini, 11 vahelaengut, 9 sütitikut, 533 padrunit ja 7 pürotehnilist toodet);
- 17. augustil Ida-Virumaal Narva-Jõesuus Perjatsi külas Narva metskonnas (702 mürsku). ■

Programmi tegevus 2.4. Päästmine maismaal ja siseveekogudel

91%

on rahul päästesündmuste lahendamisega.

9,56 min

oli keskmine elupäästevõimekusega päästekomando kohalejõudmise aeg elupäästesündmusele.

30 674

väljakutset, millest **15 668** olid päästesündmused.

Uued siseturvalisuse hooned

Tagati valmisolek päästmiseks maismaal ja siseveekogudel. Reageerimisvõimekus hoiti kokkulepitud tasemel. **2023. aastal hoidis Päästeamet ära varakahju väärtuses 132,6 miljonit eurot.**

2023. aasta oli Päästeameti **teenistujate töötingimuste parendamises** erakordne. Nii palju uusi

päästehooneid ei ole nii lühikesel ajal kunagi valminud. Uued kaasaegsed päästehooned valmisid Ruhnu, Kiviõli, Kohtla-Järve, Elva, Viljandi ja Türi päästekomandodele.

2023. aastal oli Päästeametil väljakutseid rekordiliselt üle 30 000. Ohu likvideerimise väljakutsete arv

³⁵ SOS on hädaabiteadete menetlemise infosüsteem, Apollo on e-politsei rakendus ja KILP on politsei taktikalise juhtimise andmekogu.

³⁶ Vabatahtlikke on käsitletud täpsemalt peatükis „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine“.

suurenes umbes kaks korda. Viimastel aastatel on sagenenud päevad, millal ohtu likvideeritakse rohkem kui 100 korral. 2023. aastal oli esimesena kohale jõudnud **päästemeeskonna keskmine rea-**

geerimise aeg eluhoonetulekahjule 8 minutit ja 32 sekundit, mis on sihttasemest (9 min) 28 sekundi võrra parem. ■

Programmi tegevus 2.5. Abi osutamine Eesti merealadel ja piiriveekogudel

Tagati valmisolek abi osutamiseks Eesti merealadel ja piiriveekogudel.

2023. aastal lahendas Politsei- ja Piirivalveameti lennu- ja merepääste koordinatsioonikeskus JRCC Tallinn kokku 302 juhtumit. Neist 194 korral oli ohus inimelu ja 108 sündmust lõppes mereabi-teenuse osutamisega. Võrreldes 2022. aastaga suurenes vajadus mereabi teenuse järele. Aasta jooksul **vajas abi 527 inimest.**

Keskmine reageerimise aeg lennu- ja merepääste- ehk SAR-juhtumitele pikenes. Reageerimisega arvestatakse alates hädateate vastuvõtmisest kuni abivajajani jõudmiseni. Seega hõlmab see ka otsingut, kui abivajaja asukoht ei ole täpselt teada, näiteks udus eksinud inimese otsimine või teated punasest signaalraketest, tühjast veesõidukist või triivivatest esemetest merel. Reageerimisega mõjutavad ka õnnetuspaiga kaugus reageerimis-punktist ning ilmastiku- ja mereolud (nt parvlaeva Amalie abistamine). 2023. aastal oli 16 niisugust juhtumit. **Merepäästejuhtumite lahendamisse kaasati vabatahtlikke merepäästjaid 98 korral (2022. aastal 68 korral).**³⁷

Korraldati ümber SAR-süsteemi: JRCC Tallinn kolis 6. märtsil 2023 ühisele pinnale mereväe mere-

operatsioonide juhtimiskeskusega. Asukohamuut-
tus tagab operatiivse koostöö merel aset leidvate
juhtumite lahendamisel. JRCC Tallinna peamised
ülesanded alates 2023. aastast on juhtida lennu- ja
merepäästesündmuste lahendamist, korraldada
reostuse avastamist ja likvideerimist piiriveekogu-
del, osaleda merereostuse avastamisel Eesti mere-
aladel ning teha lennulubade menetlusega seotud
tegevusi.

Alates 01.01.2023 kuuluvad neli endist Politsei- ja Piirivalveameti laeva mereväe koosseisu. Kokku-
lepe kohaselt jätkatakse laevadega merepääste-
teenuse osutamist vähemalt samal tasemel, sh
sama kvaliteediga, kui seni. 2023. aastal seirati
Politsei- ja Piirivalveameti ning Kaitseväge kokku-
lepitud meresündmuste lahendamise mõõdikuid,
milleks olid patrull- ja vaatlustegevuse maht, SAR-
tööl osalemiseks valmisoleku tagamine ning
sündmuskohale jõudmise aeg.

**Patrull- ja vaatlustegevust merel tehti kokkulepi-
tust rohkem** (20 134 tundi ja 39 391 meremiili, siht
15 600 tundi ja 31 000 meremiili). SAR-valmis-
oleku mõõdik oli nende **päevade arv, millal laev ei
ole valmisolekus** – ühe laeva kohta oli arvestus-
likuks piirarvuks seatud 23 päeva aastas ehk kokku
nelja laeva peale 92 päeva. See ületati pea kaks

³⁷ Rohkem infot vabatahtlike kohta leiab peatükist „Ennetava ja turvalise elukeskkonna kujundamine”.

korda (183 päeva valmisolekuta nelja laeva peale kokku). Positiivne on aga see, et ühelgi päeval ei olnud kõik neli laeva korraga valmisolekuta. Valmisoleku puudumise peamine põhjus oli laevade korraline dokkimine valmistajatehases.

Avamerel SAR-juhtumi toimumise kohta jõudmise keskmise aja sihttase oli 55 minutit alates häda-teate saamisest. 2023. aastal sihttaset ei täidetud ja keskmiseks ajaks kahe juhtumi põhjal jäi 3 tundi ja 20 minutit. Laevade kohalejõudmise aega mõju-tasid pikad vahemaad ja keerulised ilmastikutingi-mused.

Mereväe laevu kaasati SAR-juhtumi lahendamisse kahel ja muude merepäästejuhtumite lahendamis-se üheksal korral ning SARi kontrollõppusesse ühel korral.

01.07.2023 anti Politsei- ja Piirivalveameti, Trans-pordiameti, Päästeameti, Keskkonnaameti ning

Programmi tegevus 2.6. Süüteomenetluse tõhustamine³⁸

Tehti eeltööd süüteomenetluse tõhustamiseks ja digitaliseerimiseks.

Et tõhustada menetlusi digitaliseerimise kaudu, uuendati politsei andmekogu põhimäärust. Alates muudatuse jõustumisest 28.08.2023 sai võimalikuks täiesti paberivaba jälitusmenetlus kõikides menetlusetappides, sh jälitustegevuse seaduslik-kuse ja põhjendatuse kontrollimisel kohtute ja pro-kuratuuri poolt. Jälitusasutustele loodi uue tehnilis-e lahenduse kasutuselevõtuga võimalus vaheta-da kohtute ja prokuratuuriga kiiremini teavet. Selle kasu inimestele ja asutustele seisneb selles, et digitaliseerimise tulemusena vähendati kulusid, aega ja turvariske, mis tulenevad paberil jälitus-toimiku pidamisest ja transpordist.³⁹

Vabariigi Valitsuse 3. novembri 2023. aasta kabi-netinõupidamisel anti heakskiit Siseministeeriumi eestvedamisel koostatud memorandumile. Memo-randumis esitati ettepanek korraldada sarnaselt teiste Euroopa riikidega täitemenetluse süsteem ümber selliselt, et kõigi riigile avalik-õiguslikust

ASi Eesti Loots käsutuses veesõidukid üle Riigi-laevastikule. Riigilaevastik võimaldab Siseminis-teeriumi valitsemisala asutustel kasutada oma ülesannete täitmiseks vajalikke veesõidukeid tee-nuse toimemudeli ja asutustevaheliste koostöö-kokkulepete alusel. Esimestel kuudel on esinenud probleeme teenuse täiemahulise tagamisega, mis on pärssinud nii Politsei- ja Piirivalveameti kui ka Päästeameti valmisolekut reageerida juhtumitele, mille lahendamiseks vajatakse veesõidukit. Sel-leks, et säilitada SAR-juhtumitele reageerimise võimekus päästeapiirkonnas on Politsei- ja Piiri-valveamet oma põhiülesannete kõrvalt tegelenud lisaressursi leidmisega võimelünga kompenseeri-miseks.

Seega ei ole Riigilaevastiku loomisega seni kaas-nunud riigi varasemast suuremat võimekust ega lisaressurssi SAR-juhtumite lahendamiseks. ■

suhtest tekkinud rahaliste nõuete sissenõudmise õigus antaks Maksu- ja Tolliametile ning kohtu-täituritele saadetak vajadusel nõuded ainult vara arestimiseks ja müügiks.

Koondades kõik riigi rahalised nõuded Maksu- ja Tolliameti kui ühe sissenõudja alla, tekib riigil parem ülevaade tasumata nõuetest. Hetkel on see ülevaade puudulik, mistõttu jääb riigil iga aasta võlgnikelt saamata hinnanguliselt 1–5 miljonit eurot. Analüüsides kohaselt suureneb muudatuste järel nõuete täitmisele pööramise maht vähemalt 50%, s.o vähemalt miljoni euro võrra aastas.⁴⁰ Edaspidi muutub rahalise nõude täitemenetlus võlgnikule mugavamaks ja hinnanguliselt kolm-neli korda odavamaks ning riigile efektiivsemaks. Lisaks väheneb tänu automatiseerimisele ameti-asutuste töökoormus, sest kaob vajadus töötada välja ja hoida töös dubleerivaid süsteeme ning vabaneb muudeks ülesanneteks ametnikke, kes täidavad praegu sissenõudefunktsiooni enda põhi-töö kõrvalt.

³⁸ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega B „Parandame riigi ja KOVi teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust ning vaatame üle vastutuse jaotumise“.

³⁹ Prokuratuuri 2022. aasta aastaraamatu kriminaalmenetluse statistika kohaselt anti 2022. aastal jälitustoiminguks 1228 luba, millest 684 andis prokuratuur ja 544 kohus. 2021. aastal anti lube 1360, millest prokuratuur andis 807 ja kohus 553. Kõigil juhtudel,

kui jälitustoiminguks andis loa kohus, oli vaja väljastada jälitustoimik paberil ning seda korduvalt jälitusasutuse, prokuratuuri ja kohtu vahel transportida, seejuures pidi iga käitleja seda nõuetekohaselt käitlema ja hoiustama.

⁴⁰ Täitemenetluse reformi riiginõuete sissenõudmise ümberkorraldamise tulu-kulu analüüs. lk 14.

MEEDE 3. Kindel sisejulgeolek

Meetme eesmärk: Eesti sisejulgeolek on kindel ning seda ohustavad tegurid on hästi teadvustatud ja maandatud mitmesuguste riigisiseste tegevuste ja rahvusvahelise koostöö kaudu. Eesti elanikud ning avalik, kolmas ja erasektor on valmis tulema toime erinevate Eestit ohustavate kriisidega.

Meetme kirjeldus: meetmes keskendutakse põhi-seadusliku korra kaitsele, sh Eesti riigi vastu suunatud luuretegevuse ja lõhestuspoliitika tõkestamisele, riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitsele, sisejulgeoleku tagamiseks vajaliku teabe ja olukorrateadlikkuse tagamisele, vägivaldse äärmusluse ja terrorismi ennetamisele ja tõkestamisele, majandusjulgeoleku kindlustamisele, kriisideks ja ressursimahukateks sündmusteks (sh terroriaktideks ja hübriidkriisideks) valmisolekule ning reageerimisele, elanikkonnakaitsele, elutähtsate teenuste toimepidevuse tagamisele, riigipiiri kontrollile, valvamisele ja kaitsmisele ning riigi julgeolekut enim ohustava raske ja organiseeritud kuritegevuse ennetamisele ja tõkestamisele (korruptsioon, majanduskuritegevus ja rahapesu, organiseeritud kuritegevus, terrorismi rahastamine, küberkuritegevus, narkokuritegevus, inimkaubandus). Meetmel on avalik ja salajane osa.

Meede koosneb viiest programmi tegevusest.

1. Põhiseadusliku korra tagamine
2. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus
3. Objektivalve ja isikukaitse
4. Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine
5. Piirihaldus

2023. aasta olulisimad edusammud

- Uuendati **Eesti julgeolekupoliitika aluseid**.
- Vabariigi Valitsus otsustas eraldada aastateks 2024–2027 **laiapindse riigikaitse arendamiseks**, sh elanikkonnakaitse investeeinguvajaduste katmiseks, kokku 80 miljonit eurot lisaraha.
- **Viidi ellu erinevaid tegevusi elanikkonnakaitse ja kriisideks valmisoleku tugevdamiseks**. Samuti lepiti Siseministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi ja Riigikantselei koostöös kokku elanikkonnakaitse järgmise kümne aasta arengueesmärgid ja sihttasemed ning järgmise nelja aasta arendustegevused.
- **Idapiiril jätkati ehitustöödega:** valmis maismaaosa piiritaristu teine, 39,5 km lõik. Esimeses, 23,5 km lõigus alustati valveseadmete paigaldamiseks vajalike töödega. Jätkusid arendustegevused Narva jõepiirile seirepositsioonide rajamiseks.
- Riigil tekkis volitus ja võimekus tuvastada ja tõkestada **kolmandatest riikidest pärit välisinvesteeringutega seotud ohte julgeolekule**.
- Tugevdati regulatsioone **Venemaa sõjapropaganda, desinformatsiooni ja vaenuliku mõjutustegevuse piiramiseks** Eestis ja Euroopa Liidus laiemalt.
- Koostöös veebiettevtjatega **eemaldati ekstremistlikku veebisisu ja suurendati veebiturvalisust**.
- Eestist saadeti välja mitmed välisriikide kodanikud, kes kujutasid ohtu Eesti julgeolekule.
- Tugevdati julgeolekukriisidele reageerimise võimekust ning asutuste- ja rahvusvahelist koostööd.
- Hinnati **tuumaenergia kasutuselevõttuga** kaasnevaid julgeolekuriske.
- Kaardistati **radikaliseerumise ennetuse olukord** Eesti avalikus sektoris.

Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest

Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Elanike osakaal, kes hindavad heaks Eesti valmisolekut tulla toime erinevate kriisidega	–	56%	–	–	≥ 60%	≥ 65%	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes hindab heaks Eesti valmisolekut tulla toime terroriaktiga, kui see peaks juhtuma	–	40%	–	≥ 45%	≥ 45%	≥ 45%	
Elanike osakaal, kes hindab Eesti valmisolekut tulla toime välisriigi mõjutustegevuse kasvuga heaks	–	49%	–	≥ 60%	≥ 60%	≥ 63%	
Elanike osakaal, kes hindavad oma teadlikkust küberkuritegevusega seotud riskidest heaks	–	59%	–	≥ 59%	≥ 60%	≥ 65%	
Maismaapiiri kaetus tehnilise seirega (sh Peipsi järv, Narva jõgi)	57%	57%	57%	≥ 65%	≥ 70%	100%	Politsei- ja Piirivalveamet
Elanike osakaal, kelle hinnangul on Eesti välispiir hästi kaitstud	56%	56%	66%	≥ 64%	≥ 65%	≥ 75%	Riigikaitse avaliku arvamuse uuring
Elanike osakaal, kes peavad narkootikumede kergelt kättesaadavaks:							Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
- kanep	–	36%	–	–	≤ 24%	≤ 24%	
- amfetamiin	–	21%	–	–	≤ 10%	≤ 10%	
- rahusti/uinuti arsti korralduseta	–	23%	–	–	≤ 12%	≤ 12%	
- ecstasy	–	23%	–	–	≤ 10%	≤ 10%	
- kokaiin	–	16%	–	–	≤ 7%	≤ 7%	
- dopinguvahendid	–	–	–	–	≤ 7%	≤ 7%	
FATFi ⁴¹ /MONEYVALi hinnang rahapesuvastase võitluse kohta	–	–	Soovitud on täitmisel	Soovitud on täidetud	Tehnilise vastavuse soovitusel on täidetud	Eesti vastab FATFi nõuetele	FATFi/ MONEYVALi hindamisraport
Korruptsioonitajumise indeks ⁴² (punktides)	74	74	76	≥ 76	≥ 77	≥ 77	Transparency International
Korruptsioonitajumise indeks (koht)	13	14	12	12	11	10	
Muudest rahvustest inimeste osakaal, kes usaldavad Venemaa-Ukraina konflikti teemal Venemaa uudistekanaleid ja ei usalda Eesti kanaleid ⁴³	–	16,6	13	–	14	(Mõõdikut muudetakse 2025. aastast)	Riigikantselei ja Sotsiaalministeeriumi avaliku arvamuse seireuuring

⁴¹ FATF (ingl Financial Action Task Force) ehk rahapesuvastane töökond on demokraatlike riikide valitsuste vaheline organ, mis töötab välja rahapesu ja terrorismi rahastamise vastase võitluse standardeid ja meetodeid ning edendab sellealast poliitikat.

⁴² Indeks koondab eri allikate andmeid ärivaldkonna ja riigiekspertide hinnangust avaliku sektori korruptsiooni tajumisele skaalal 1–100 punkti, kus 100 tähistab tajutava korruptsiooni puudumist.

⁴³ Mõõdik on kasutusel alates programmist 2024–2027.

Sisejulgeolekut mõjutas sarnaselt 2022. aastaga enim Venemaa jätkuv sõda Ukraina vastu ning Venemaa agressiivne mõjutustegevus oma poliitiliste ambitsioonide ja mõjuvõimu taastamiseks. Ukraina sõja mõjudega ja erinevate kriisidega toimetulek ning Eesti julgeoleku kindlustamine ja ohtude maandamine olid 2023. aastal riigi jaoks prioriteedid.

Kriisidega toimetuleku hindamiseks indekseeris Päästeamet ka 2023. aastal kohalikke omavalitsusi. Omavalitsuste kriisivalmiduse üldtase oli 6 (skaalal 0–9), mis on võrreldav eelmise hindamisega. Indeksi järgi kaardistas Päästeamet probleemkohad ja peamised tegevusliinid, millega on vaja koostöös kohalike omavalitsustega kriisideks valmisoleku tõstmiseks järgmistel aastatel edasi tegeleda.

Rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamise võimet hinnanud MONEYVALi ekspertkomitee avaldas 2023. aastal raporti⁴⁴, milles tunnustatakse Eesti püüdlusi valdkonna tegevuste elluviimisel ja samas kannustatakse täiendavaid meetmeid kasutusele võtma. Raportis antud soovitude elluviimine oleks kindlasti abiks turvalisema keskkonna loomisel ja kuritegeliku raha majandusse jõudmise tõkestamisel. Raportis antud soovitude elluviimist koordineerib Rahandusministeerium ja see on järgnevate aastate jooksul riigiasutustele järjepidev ülesanne.

Korruptsioonikuritegude avastamine, tõkestamine ja ennetamine on jätkuvalt riiklikult oluline prioriteet⁴⁵. Selle edukus hoiab ära riigi, sh põhiseaduslike institutsioonide sõltumatuse ja otsustusvabaduse mõjutamise ning sisejulgeoleku nõrgestamise. Eesti on taasiseseisvumise järel saavutanud ausama ja korruptsioonivabama riigi poole püüeldes märkimisväärsed tulemused. Seda kinnitab rahvusvaheline uuring, mille järgi on Eesti 180 riigi võrdluses 76 punktiga paremuselt 12. kohal, millel pole Eesti varem küündinud.⁴⁶ See on väga hea

tulemus, aga olukorra parandamiseks on arenguruumi.

Politsei- ja Piirivalveameti andmetel suurenes küberkelmuste arv 2022. aastaga võrreldes 37%. 2023. aastal tekitati kannatanutele arvuti- ja internetikelmustega kahju kokku 12,1 miljonit eurot (2022. aastal 9,3 mln eurot). Panga nimel toimepandud kelmuste arv suurenes 2022. aastaga võrreldes 79% ja kahjusumma 131% (1,3 mln vs. 3 mln eurot). Toimused hajutatud teenusetökes-tusrünnakud (DDoS) riigiasutuste, mõttekodade, logistikaettevõtete ja energiaettevõtete vastu.⁴⁷ Ajavahemikul 01.01.–31.12.2023 edastati kesk-kriminaalpolitsei küberkuritegude büroo veebilehe cyber.politsei.ee kaudu 208% rohkem teavitusi (2022. aasta samal perioodil (1434)).

Narkovaldkonna hetkeolukord on murettekitav. Eestis enim üledoosisurmasid põhjustanud fentanüülide levik pidurdus märkimisväärselt tänu politsei edukale jälitustööle, millega lõpetati 2017. ja 2018. aastal mitme suure kuritegeliku võrgustiku tegevus. 2022. aastal avaldas negatiivset mõju aga fentanüülide analoogide nitaseenide ehk äärmiselt mürgiste uimastite turule tagasitulek, mis on osaliselt põhjustanud üledoosisurmade arvu kasvu. Kasvanud on kanepi, amfetamiini, kokaiini ja MDMA (ecstasy) tarvitamine, retseptiravimite väärkasutus ning narkootikumide kättesaadavus ja kangus. Noorte seas on suurenenud korduvtarvitajate osakaal. 2023. aastal oli esialgsetel andmetel 117 üledoosisurma (90 meest ja 27 naist). Fentanüül, mis oli 2017. aastani peamine süstitav narkootikum, oli 2023. aastal seotud ainult kahe üledoosisurmaga. Lisaks opioididele on üledoosisurmasid põhjustanud amfetamiinid, kokaiin ja psühhoaktiivsed retseptiravimid. Enamik üledoosisurmades on põhjustatud mitme narkootikumi segatarvitamisest. Halvenenud olukorrale reageerimiseks alustati 2023. aastal ettevalmistusi, et narkovastast võitlust ja narkokahju vähendamist tõhustada.⁴⁸ ■

⁴⁴ <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>.

⁴⁵ <https://www.just.ee/kuritegevus-ja-selle-ennetus/oiguskaitse-prioriteedid>.

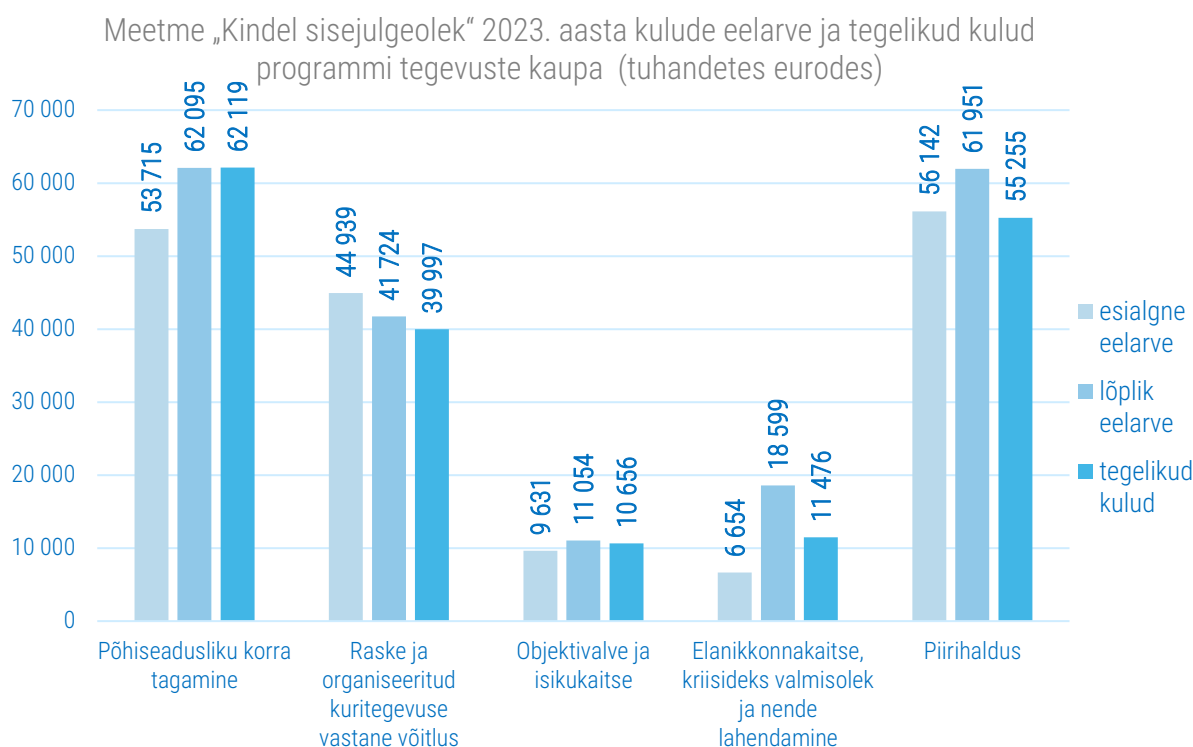
⁴⁶ <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>.

⁴⁷ Politsei- ja Piirivalveameti andmed 2023. aasta kohta.

⁴⁸ Üledoosisurmade kohta leiab infot ka peatükis „Olukorra analüüs“.

Meetme eelarve

(tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Meetme kulud	171 082	195 422	179 503
Meetme investeeringud	4 646	24 937	21 069
Programmi tegevuse 3.1 „Põhiseadusliku korra tagamine“ kulud	53 715	62 095	62 119
Programmi tegevuse 3.2 „Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus“ kulud	44 939	41 724	39 997
Programmi tegevuse 3.3 „Objektivalve ja isikukaitse“ kulud	9 631	11 054	10 656
Programmi tegevuse 3.4 „Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine“ kulud	6 654	18 599	11 476
Programmi tegevuse 3.5 „Piirihaldus“ kulud	56 142	61 951	55 255

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus

Programmi tegevus „Põhiseadusliku korra tagamine“

Eelarve on täidetud.

Programmi tegevus „Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus“

Eelarve täitmine 96%.

Programmi tegevus „Objektivalve ja isikukaitse“

Eelarve täitmine 96%.

Programmi tegevus „Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine“

Eelarve täitmine 62%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal;
2. projektitoetuste kasutamine lükkus 2024. aastasse;
3. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel.

Programmi tegevus „Piirihaldus“

Eelarve täitmine 89%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. hoiti kokku poide ja seireseadmete hoolduse ning piiritaristu majandamiskulude, sh piiririba niitmise pealt. Eelarvejääki kasutatakse 2024. aastal idapiiri majanduskuludeks;
2. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti (nt Politsei- ja Piirivalveametis keskmiselt vakantseid ametikohti 2023. aastal piiri valvamise teenuses 34);
3. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel;
4. kopterite 15-minutilise võime loomiseks eraldatud vahendid jäid kasutamata seoses 2022. aastal rakendunud eelarvekärbete sisustamise ja meditsiinkopterite soetamisest loobumisega. Kasutamata eelarve suunatakse 2024. aastal PPA lennusalga tegevuse finantseerimiseks;
5. teadlik kokkuhoid 2024. aasta kulude katteks (nt lennuki tunnipõhine hooldus);
6. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lükkusid 2024. aastasse;
7. maismaapiiripunktide läbipääsutõkete uuendamisega seonduvad tegevused lükkusid edasi;
8. majandustegevusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi;
9. välisprojektide tegevused lükkusid 2024. aastasse.

Programmi tegevuste elluviimisest

Programmi tegevus 3.1. Põhiseadusliku korra tagamine⁴⁹

Põhiseadusliku korra tagamiseks suurendati majandusjulgeolekut, ennetati ja tõkestati radikaliseerumist, võideldi terrorismi vastu, suurendati kriisivalmidust, arendati vastuluuret ja riigisaladuse kaitset, edendati küberjulgeolekut, ennetati ja tõkestati vaenulikke mõjutustegevust ning suurendati ühiskonna kerkust.

01.09.2023 jõustus **välisinvesteeringute usaldusväärsuse hindamise seadus**. Selle alusel hakati kontrollima kolmandate riikide välisinvestorite tehinguid kindlaksmääratud majandusvaldkondades, nagu elutähtsa teenuse osutajad, riigi osalusega ühingud, sõjalise või kahese kasutusega kauba tootjad ja tarnijad, riigikaitseobjektide omanikud, teatud meediaettevõtjad ja transporditaristute valdajad. Ühtlasi asuti 2023. aastal rakendama Euroopa Liidu ülest **järelevalvemehhanismi välisinvesteeringute üle**, millega maandatakse ohte Eesti ja kogu Euroopa Liidu majandusjulgeolekule.

Tuumaenergia töörühmas selgitati välja ja hinnati tuumaenergia kasutuselevõtu võimalikke ohte julgeolekule ning võimalusi ja vajadusi nende maandamiseks.

Osaleti Euroopa Liidu Nõukogus **reisijaid käsitleva eelteabe kogumise ja edastamise**⁵⁰ seadusandlike algatuste väljatöötamises. Õiguskaitset puudutava algatuse eesmärk on tugevdada Schengeni alal julgeolekut, sh tõkestada rasket kuritegevust ja terrorismi. Eeldatavasti hakatakse uusi reisijaid

käsitleva eelteabe kogumise ja edastamise eeskirju täielikult kohaldama 2030. aastast. Seni kehtivad piiratuma kohaldamisalaga reisijaid käsitleva eelteabe direktiiv ja reisijate broneeringuinfo⁵¹ direktiiv.

2023. aastal kaardistati **radikaliseerumise ennetuse hetkeolukord Eesti avalikus sektoris**. Koostöös asjaomaste ministriumide, asutuste ja kohalike omavalitsustega selgusid vajadused. Peamiselt on vaja tõsta radikaliseerumise ennetuseks vajalikku teadlikkust.

Julgeoleku valdkonnas ühiskonna ohuteadlikkuse parandamine ja õiguskaitseasutuste suur usaldusväärsus maandavad oluliselt ohte, mis on seotud Venemaa vaenuliku mõjutustegevuse ja värbamiskatsetega. **Eestis suleti 2023. aastal mitu Venemaa propagandakanalit ning piirati juurdepääsu Venemaa desinformatsiooni levitanud infoallikatele ja veebiportaalidele**. Lisaks eemaldati Eestis mitmest avalikust kohast okupatsiooniaegsed punamonumendid ja saadeti riigist välja Eestile julgeolekuohtu kujutanud isikud.

Samuti liitus Eesti 2023. aastal Ukrainas Venemaa sõjakuritegusid uuriva rahvusvahelise uurimiskeskusega ICPA⁵² ja kuulub Venemaa sõjakuritegusid uurivasse rahvusvahelisse uurimisgruppi.

Olulist võimekust on saanud juurde Kaitsepolitsei amet, kes kolis uude kaasaegsesse hoonesse. ■

Programmi tegevus 3.2. Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastane võitlus⁵³

Raske ja organiseeritud kuritegevuse vastases võitluses tõkestati rahapesu ja terrorismi rahastamist, korruptsiooni, inimkaubandust ning küber-, narko- ja majanduskuritegevust.

Küberkuritegevuse vastases võitluses loodi koostöös Sisekaitseakadeemiaga **digi- ja küberteadmiste täiendõppekava** olemasolevatele politseiametnikele, kes viivad läbi süüteo menetlusi. Politsei- ja Piirivalveamet korraldas **valdkonnapõhiseid õppe-**

päevi ja praktilisi koolitusi. Samuti suunati lisaraha **tehnoloogilise arengu tagamiseks**, et uurijate käsutuses oleksid uusimad küberkuritegude tõkestamise tööriistad. **Värvati ka uusi teenistujaid**, kes aitavad tagada tõhusama ja kvaliteetsema andmeanalüüsi ja andmete väärindamise. Osaleti rahvusvahelistes arendusprojektides ja tehti aktiivset koostööd välispartneritega. **Jätakuvalt on aga vaja**

⁴⁹ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

⁵⁰ Advance Passenger Information – API.

⁵¹ Passenger Name Record – PNR.

⁵² International Centre for Prosecution for the Crime of Aggression Against Ukraine ehk rahvusvaheline keskus Ukraina-vastaste agressioonikuritegude eest vastutusele võtmiseks.

⁵³ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

investeerida menetluspersonali suurendamisse ja personali pädevuse kasvatamisse.

Kuritegevus ei tohi ära tasuda. Selle põhimõtte edukamaks elluviimiseks kutsus Siseministeerium 2023. aastal kokku nelja ministeeriumi ning kaheksa asutuse ja institutsiooni esindajatest töögrupi. Siht on leida koostöös lahendusi ja koondada ettepanekud kuritegevuse stiimulite vähendamiseks, et tõhustada kuritegevuse vastases võitluses kriminaaltulu senisest märksa rohkem leidmist, arestimist ja konfiskeerimist. Lisaväärtust lahendustetpanekute väljatöötamisele andsid rahvusvahelise praktika kogemine õppevisiitidel Euroopa Prokuratuuris, Ühendkuningriigis ja Lätis ning osavõtt teadlikkust tõstvatel kohtumistest Euroopas ja USAs.

2024. aastal valmivasse raportisse koondatavate ettepanekute elluviimine tõhustab olulisel määral raske ja organiseeritud kuritegevuse vastast võitlust. Kuritegevusest saadava tulu senisest tõhusam leidmine, arestimine ja konfiskeerimine on määrava tähtsusega kuritegevuse ja selle stiimulite vähendamisel. Kriminaaltulu suuremas mahu konfiskeerimine vähendab ebaseaduslike vahendite segunemist legaalse majandustegevusega ja suurendab riigieelarvet.

Eestis hakkas kehtima uus ohvriabi seadus, milles on reguleeritud põhjalikumalt kuriteoohvri õigusi ja abi saamise võimalusi. Eesti läbis GRETA formaadis inimkaubanduse vastaste tegevuste hindamise. ■

Programmi tegevus 3.3. Objektivalve ja isikukaitse

Objektivalvet ja isikukaitset arendati, et tulla toime muutuvast ohupildist tulenevate ohtudega.

Täpsemad tegevused ei ole avalik teave. ■

Programmi tegevus 3.4. Elanikkonnakaitse, kriisideks valmisolek ja nende lahendamine⁵⁴

2023. aastal koostati Siseministeeriumi, Riigikantselei ja Sotsiaalministeeriumi koostööna **elanikkonnakaitse 2.0 raamdokument ja elanikkonnakaitse tegevuskava 2024–2027**.

Raamdokumendis on kirjeldatud elanikkonnakaitse üldpõhimõtteid, antud ülevaade elanikkonnakaitse meetmete sisust ja hetkeolukorrast ning seatud sihttasemed aastaks 2034. Elanikkonnakaitse tegevuskava 2024–2027 eesmärk on anda ülevaade, kuidas ja milliste tegevustega liigutakse sihttasemete saavutamise poole järgmise nelja aasta jooksul.

Raamdokumendis seatud sihttasemete saavutamine eeldab valdkondade püsirahastust ja kokkulepitud meetmete järjepidevat arendamist. Kogu elanikkonnakaitse püsirahastuse tervikvajadus on suurem kui asutuste reaalsed rahalised võimalused, kuid nelja-aastase tegevuskava koostamisel on arvestatud olemasoleva eelarvega. Järgmistel aastatel arendatakse esmajärjekorras nelja valdkonda:

- 1) elanike ohuteadlikkuse ja iseseisva valmisoleku suurendamine;
- 2) kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamine;

- 3) elanike kiire ja tervikliku ohuteavituse lahenduse väljaarendamine;
- 4) elanikkonnakaitse ülesandeid täitvate asutuste toimepädevuse suurendamine.

2023. aastast on Eestis võimalik saada **mobiiltelefonile ohualapõhise teavitussüsteemi EE-ALARM** kaudu ohuteavitus.

2023. aastal toimus suurõppus CREVEX 2023⁵⁵. See oli seni suurim kriisireguleerimisõppuste seeria, mis viidi läbi Riigikantselei koordineerimisel 22. märtsist 30. novembrini 2023. Õppus koosnes 24 osaõppusest, mis kõik lähtusid stsenaariumist, et Muugal toimus suurõnnetus. Kokku toimus 36 osaõppust: 13 lauaõppust, 12 staabiõppust, 10 väliõppust ja Päästeameti põhiõppuse toetuseks korraldatud kriisikommunikatsiooni õppus. Õppused toimusid Harjumaal ning nendes osales üle 30 asutuse ja organisatsiooni: ministeeriumid, ametid, kohalikud omavalitsused, tervishoiuasutused, koolid, hooldekodud jne.

2023. aastal hindas Päästeamet **kohalike omavalitsuste kriisideks valmisolekut**. Päästeamet kasutas selleks 52 mõõdikut ja koondas kõigi 79 omavalitsuse andmed viide kriteeriumigruppi:

⁵⁴ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

⁵⁵ Crises Evacuation Exercise.

- 1) kriisireguleerimisnõuete täitmine;
- 2) kriisijuhtimisvõimekuse tagamine kriisi ajal;
- 3) abi tagamine kriisi ajal;
- 4) riskikommunikatsiooni korraldamine;
- 5) kriisi lahendamise ja taastamise võimekuse tõstmine.

Tulemuste järgi oli omavalitsuste kriisivalmiduse üldtase 6 (skaalal 0–9).⁵⁶ 2021. aastal oli kõige madalam tase riskikommunikatsiooni korralduses, kuid viimase hindamise andmetel see nii enam ei ole. Võrreldes eelmise hindamisega on kriteeriumigruppide tasemed ühtlustunud. **Üheksa kohalikku omavalitsust on saavutanud eeskujuliku (tase 7–9), 53 edasijõudnu (tase 4–6) ja 9 baastaseme**

(tase 3). Kaheksa omavalitsust jäid alla baastaseme (tase 0–2).

2023. aastal lõppes **kohalike omavalitsuste kriisivalmiduse suurendamise toetuse taotlemise voor**, mis viidi läbi 20.06.2022–07.11.2023. Toetust anti 2 288 643 eurot ning abikõlblikud kulud olid alternatiivsidevahendite soetamise kulud (nt satelliitside soetus, k.a olulistele parteritele sidepidamiseks) ja kohalike omavalitsuste toimepidevuse tõstmise kulud (nt generaatorite soetus ja projekteerimine ning lahendused nende ühendamiseks hoonetele). Osales 77 kohalikku omavalitsust ning kokku soetati 176 generaatorit ja loodi generaatoriühendus 150 olulisele objektile (koolid, lasteaiad, hooldekodud, evakuatsioonikohad jne). 30 omavalitsust soetasid alternatiivsidevahendeid. ■

Programmi tegevus 3.5. Piirihaldus⁵⁷

2023. aastal **jätkusid tööd idapiiri väljaehitamiseks**. Maismaal valmis teine ehitusetaap, mille käigus rajati ca 40 km piiritaristut (viivitusaed, patrulltee, juurdepääsuteed ning kommunikatsioonitrassid ja kaamerapostid tehniliseks valveks). 2022. aastal valminud piirilõigus alustati seiretehnika paigaldamiseks vajalike töödega. Eraldi projektina rajati välispiirile Venemaa, Eesti ja Läti piiri ühinemise kohta uus sidemast, mis tagab hajaasustusega piirkonnas parema raadioside. **2023. aasta lõpuks oli maismaal rajatud piiritaristut pisut rohkem kui 60 km.** Jätkusid tööd maismaapiiri järgnevatele lõikudele piiritaristut rajamiseks ja Narva jõe äärde seirepositsioonide väljaehitamiseks. 2023. aastal avati Saatses **Eesti esimene täisautomatiseeritud piiripunkt**, mis võimaldab ületada piiri ilma

piirivalvurite pideva ja vahetu kohaloluta. Projekti rahastati Euroopa Liidu Sisejulgeolekufondist.

Piiripunktidesse hangiti ja paigaldati **statsionaarsed näohõiveseadmed**, mis on eeltingimus, et liituda Euroopa-ülese riiki sisenemise ja riigist lahkumise süsteemiga. Lisaks integreeriti piirikontrolli biomeetria hõive seadmetesse näotuvastuse tarkvara, mis aitab tuvastada pildipettust ja tõstab seeläbi isikutuvastuse taset.

Piirivalve võimekuse tõstmiseks hangiti uued 4G Smartdec-kaamerad ja droonitõrjeks juurde droonitõrjeseadmeid. ■

⁵⁶ Täpsemat infot kõigi 79 kohaliku omavalitsuse andmete ning maakondade ja regioonide võrdluse kohta leiab veebilehel <https://minuomavalitsus.fin.ee>.

⁵⁷ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Ruum ja liikuvus“ muutusega B „Planeerime ja uuendame ruumi ja teenuseid terviklikult ja kvaliteetselt ning ühiskonna vajaduste, rahvastiku muutuste, tervise, turvalisuse, elurikkuse ja keskkonnahoiuga arvestavalt“ ja sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

MEEDE 4. Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedi-halduspoliitika

Meetme eesmärk: Eesti kodakondsus-, rände- ja identiteedihalduspoliitika on usaldusväärsed, innovaatilised ja inimesekesksed, toetades Eesti arengut, ühiskonna sidusust ja toimimist ning tagades siseturvalisust.

Meetme kirjeldus: meetmes keskendutakse kodakondsuspoliitika, Eestisse elama asumise ja Eestis ajutise viibimise poliitika, varjupaigapoliitika, migratsioonijärelevalve ja tagasisaatmispoliitika kujundamisele ja elluviimisele. Samuti käsitletakse programmis rahvastikuhalduse seisukohalt põhitähtsusega identiteedihaldus- ning isikut tõendavate dokumentide poliitika kujundamist ja elluviimist.

Meede koosneb kolmest programmi tegevusest.

1. Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine
2. Migratsioonijärelevalve
3. Isikute tõsikindl tuvastamine ja dokumentide välja andmine

2023. aasta olulisimad edusammud

- Võeti kasutusele **automaatse biomeetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu (ABIS)**. See aitab kaasa julgeoleku tagamisele, parandades isikutuvastuse ja isikusamasuse kontrollimise võimekust ja usaldusväärsust. Hõlbustuvad näiteks teadmata kadunute leidmine, ebaseadusliku sisse- ja väljarände ennetus ning dokumendivõltsingute ja vale- või topelt-identiteedi kasutuse avastamine.
- Alates 2023. aasta novembrist on **võimalik saada välisriigis reisidokument kätte kulleriga**.
- Jõustusid välismaalaste seaduse **muudatused migratsioonijärelevalve andmekogu (MIGIS) kasutuselevõtuks**. MIGIS võeti kasutusele 2023. aasta suvel. MIGIS loomise tulemusel on migratsioonijärelevalve lihtsam, selgem, kiirem ja mõjusam. MIGIS kasutuselevõttuga paraneb riigi andmete kogumise, haldamise ja vahetamise võimekus ning tagatakse teiste andmekogude ja infosüsteemide koostalitlusvõime.

Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest

Meetme mõõdikud	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Elanike osakaal, kes peavad sisse- rännet riigi peamiseks mureks	8%	10%	9%	≤ 12%	≤ 12%	≤ 10%	Eurobaromeetri standarduuring
Teistest rahvustest isikute hulgas tugeva ja keskmise riigiidentiteediga isikute osakaal	–	–	43%/46%	≥ 40%/55%	≥ 40%/55%	> 40%/55%	Eesti integratsiooni monitooring
Elanike osakaal, kes hindavad Eesti valmisolekut tulla toime ulatusliku põgenike sisse- rändega heaks	–	42%	–	≥ 36%	≥ 36%	≥ 40%	Siseturvalisuse avaliku arvamuse uuring
Turvalist identiteeti kasutavate inimeste osakaal elektroonilist identiteeti (eID-d) ⁵⁸ omavatest isikutest ⁵⁹	90% ⁶⁰	79%	72%	≥ 70%	≥ 70%	≥ 78%	SK ID Solutions AS
E-taotluskeskkonnas taotletavate toiminguliikide osakaal kõikidest identiteedi- ja rändevaldkonna toiminguliikidest	33%	33%	38%	≥ 50%	Alates 2024. aastast seda mõõdikut meetme tasandil pole.		Politsei- ja Piirivalveamet
Rahulolu Eesti kodaniku isikut tõendava dokumendi taotlemise e-teenusega	93%	94%	90%	≥ 85%	≥ 85%	≥ 85%	Politsei- ja Piirivalveamet

Nende elanike osakaal, kes peavad sisse- rännet riigi peamiseks mureks, on võrreldes 2022. aasta- ga vähenenud: 2022. aastal oli see 10%, 2023. aastal 9%. Arvestades Ukraina-vastase sõja mõju, olnuks eelneval kahel aastal ootuspärane isegi elanike kriitilisem suhtumine. Samas peegeldavad need tulemused ilmselt jätkuvalt vähemalt osali- selt ka veendumust, et riik saab sõjapõgenikest tingitud olukorraga hakkama.

Tugeva ja keskmise riigiidentiteedi kandjate osa- kaal oli 2023. aasta Eesti integratsiooni monitoo- ringu järgi teisest rahvusest inimeste hulgas 89% ja eestlaste hulgas 73%. Teisest rahvusest inimes- te seas on tugeva riigiidentiteedi kandjate osakaal võrreldes 2020. aastaga tõusnud, samas kui eest- laste seas on keskmise või tugeva riigiidentiteedi kandjate osakaal veidi langenud.

Turvalise identiteedi kasutajate osakaal e-identi- teedi omajate seas oli 72% (2022. aastal 79% ja 2021. aastal koguni 90%). Seega, seatud siht küll

saavutati, aga on märgata väikest langust riikliku eID-teenuse kasutamisel. See võib tuleneda asja- olust, et ka erasektor pakub mitmeid turvalisi, mugavaid ja populaarseid elektroonilise isikutu- vastuse vahendeid. Edaspidi on samuti siht hoida riiklik eID-teenus mugava ja turvalisena – selles on oluline roll ka Majandus- ja Kommunikatsiooni- ministriumil.

Rahulolu Eesti kodaniku isikut tõendava doku- mendi taotlemise e-teenusega oli jätkuvalt kõrge (2023. aastal 90% ja 2022. aastal 94%), kuid e- keskkonnas taotletavate toiminguliikide osakaalu sihttase (50%) jäi mitmendat aastat järjest saavu- tamata. Praeguseini ei ole kõik dokumendimenetlu- se liigid liidestatud iseteeninduskeskkonnaga ja kõikide menetluste viimine sellesse ei pruugi olla ka eesmärgipärane. Seetõttu on kavas see mõõdik edaspidi programmi mõõdikute seast välja arvata.

Ukraina-vastase sõja tõttu kasvas teist aastat järjest Eesti kodakondsuse taotlejate arv. Kui vara-

⁵⁸ Kasutajaks loetakse viimase aasta jooksul vähemalt ühe korra riiklikku eID-teenust kasutanud inimest. Kasutamise all peetakse silmas nii autentimist kui ka allkirjastamist.

⁵⁹ Alates 2024. aastast on programmis 2024–2027 mõõdiku nimetus muudetud järgmiseks: „Eesti elanike osakaal, kas kasutavad riiklikku eID (MID, ID1) vahendit vähemalt kord aastas“.

⁶⁰ Mõõdiku metoodika korrigeerimise ja andmete täpsustuse tõttu on varasem tulemus asendatud.

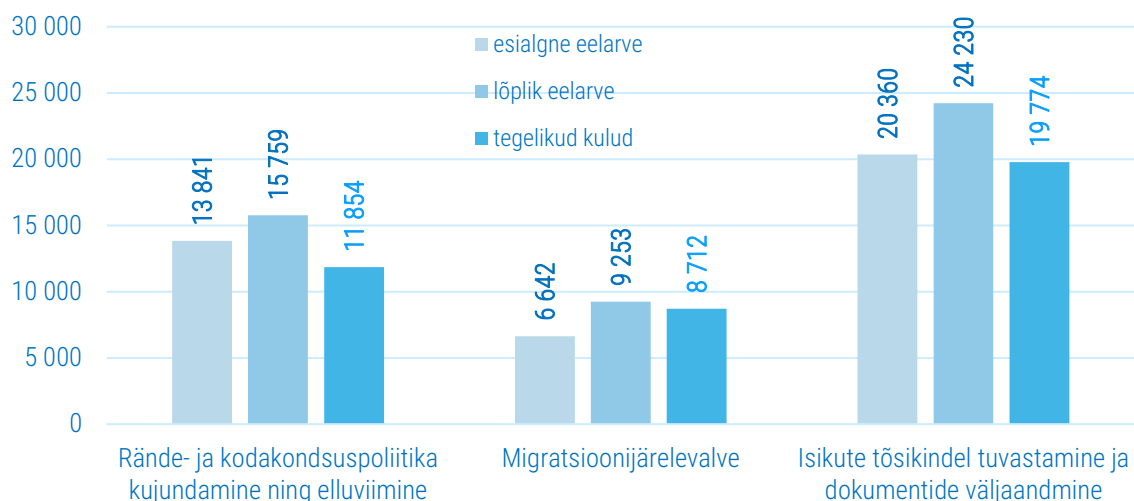
sematel aastatel on olnud Venemaa kodanikest taotlejaid alla 300 aastas, siis pärast sõja algust kasvas see arv hüppeliselt (2022. aastal 726 ja

2023. aastal 657). 2023. aastal sai Eesti kodakondsuse 1074 inimest (siht 840), samas 2022. aastal 787 inimest. ■

Meetme eelarve

(tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Meetme kulud	40 843	49 242	40 340
Meetme investeeringud	1 737	2 893	2 410
Programmi tegevuse 4.1 „Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine“ kulud	13 841	15 759	11 854
Programmi tegevuse 4.2 „Migratsioonijärelevalve“ kulud	6 642	9 253	8 712
Programmi tegevuse 4.3 „Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide välja andmine“ kulud	20 360	24 230	19 774

Meetme „Eesti arengut toetav kodakondsus-, rände- ja identiteedihalduspoliitika“
2023. aasta kulude eelarve ja tegelikud kulud programmi tegevuste kaupa
(tuhandetes eurodes)

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus

Programmi tegevus „Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine“

Eelarve täitmine 75%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. Integratsiooni Sihtasutusele keeleõppe korraldamiseks planeeritud eelarve jäi osaliselt kasutamata;
2. teadlik kokkuhoid, muuhulgas piiripunktide läbipääsutõkete ning Politsei- ja Piirivalveameti valve- ja läbipääsusüsteemide uuendamise kulude katmiseks;
3. hoiti kokku kinnisvarakulud RKAS-i objektidel;

4. välisprojektide eesmärgid täideti planeeritust väiksema eelarvega;
5. ei õnnestunud täita vakantseid ametikohti (sh Politsei- ja Piirivalveametis keskmiselt vakantseid ametikohti 2023. aastal õigusliku staatuse määratlemise teenuses 5).
Tulenevalt täitmata ametikohtadest oli olemasoleva personali koormus suurem, menetluste läbiviimiste tähtajad pikemad;
6. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lükkusid 2024. aastasse.

Programmi tegevus „Migratsioonijärelevalve“

Eelarve täitmine 94%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. väljasaatmistegevusi oli planeeritust vähem;
2. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel;
3. kriisideks valmisoleku võimearenduse tegevused lükkusid 2024. aastasse;
4. välisprojektide eesmärgid täideti planeeritust väiksema eelarvega.

Programmi tegevus „Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide väljaandmine“

Eelarve täitmine 82%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. 2024. aastasse viiakse üle automaatse biomeetrilise identifitseerimissüsteemi (ABIS) kasutamata eelarve;
2. ei täidetud vakantseid ametikohti (keskmiselt vakantseid ametikohti 2023. aastal isikut tõendavate dokumentide väljaandmise teenuses 9). Klienditeenindajate vakantsi ei täidetud, kuna strateegiline eesmärk on suunata kliente e-teenuseid kasutama ja dokumente kätte saama Selveris;
3. isikut tõendavate dokumentide tootmise ja väljaandmisega seotud uute lepingute rakendamistähtaeg on mitu korda edasi lükkunud (hanked on osutunud ajamahukamaks, sh kaasnenud on kohtuvaidlused). Eelarvejääki kasutatakse 2024. aastal;
4. töövahendite ja vormi eelarve jäi seoses vakantsete ametikohtadega osaliselt kasutamata;
5. hoiti kokku kinnisvarakulusid RKAS-i objektidel.

Programmi tegevuste elluviimisest

Programmi tegevus 4.1. Rände- ja kodakondsuspoliitika kujundamine ning elluviimine⁶¹

Rahvusvahelise kaitse valdkonnas lepitati Euroopa Liidus kokku 2016. aastast kestnud ja 2020. aastal uuendatud **rahvusvahelise kaitse õigustiku ulatusliku reformi eelnõude pakettis**. Pakett koosneb kümnest eelnõust. Poliitilisele kokkuleppele järgneb õigusaktide ametlik vastuvõtmine ja avaldamine 2024. aastal ning rakendamine alates 2026. aastast.

Politsei- ja Piirivalveamet menetles 2023. aastal rekordarvu rahvusvahelise kaitse taotlusi (3980) ja rahvusvahelise kaitse pikendamise taotlusi (2850). 2022. aastal esitati 2940 esmakordset ja 250 samal alusel elamisloa pikendamistaotlust, 2021. aastal 81 esmakordset ja 71 pikendamistaotlust.

Politsei- ja Piirivalveamet hakkas 2023. aasta septembrist **väljastama ajutise kaitse saajatele üheaastaste elamislubade asemel elamislubasid kuni aastani 2025**. See on ühtlasi ajutise kaitse direktiivi rakendamise tähtaeg Euroopa Komisjoni ettepaneku ja Euroopa Liidu Nõukogu otsuse alusel. Praktika muutmine võimaldas hoida kokku ressursse ja tagada ajutise kaitse saajatele parema õiguskindluse Eestis viibimise õiguse suhtes. 2023. aasta lõpu andmetel oli Eestis ligi 36 000 elamisloaga ajutise kaitse saajat ja ajutise kaitse taotlusi on esitatud ligi 50 800.

Alustati mitmeid arendustegevusi, mis on planeeritud Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondi riikliku rakendusprogrammi 2021–2027 ja 2023. aasta kevadel vastu võetud varjupaiga valdkonna toetuse andmise tingimuste alusel. Muu hulgas **tehti ettevalmistusi rahvusvahelise kaitse taotlejate nõustamise teadmispõhiseks arendamiseks ning kaitse taotlejate ja -saajate teabematerjalide kaasajastamiseks**. Nõustamisteenus on oluline, et rahvusvahelise kaitse taotlejad saaksid õigel ajal neile vajalikku teavet ja tuge ning menetlus oleks tõhusam.

Politsei- ja Piirivalveamet korraldas koostöös kohtutega lauaõppuse **massilise sisserände olukorra lahendamiseks**. Õppusel harjutati koostööd kohtutega ebaseaduslikult riiki saabunud välismaalaste kinnipidamise taotlemisel ja otsustami-

sel. Õppusel leiti mitmeid praktilisi lahendusi, kuidas Politsei- ja Piirivalveameti ning kohtute koostööd kiiremaks ja sujuvamaks muuta. Sujuvam koostöö on massilise sisserände efektiivsel lahendamisel määrava tähtsusega.

Seadusliku rände valdkonnas kehtestati uus lühiajalise Eestis töötamise registreerimise andmekogu põhimäärus ning **Politsei- ja Piirivalveamet võttis kasutusele uue lühiajalise töötamise registreerimise menetluskeskkonna**. Muudatuste ja arendustööde tulemusena viidi välismaalase lühiajalise Eestis töötamise registreerimise menetlus uude menetluskeskkonda, ajakohastati X-tee kaudu teistest andmekogudest andmete pärimist ning muudeti lühiajalise töötamise registreerimise menetlus paberivabaks. **2023. aastal valmisid uue viisaregistri esimese etapi arendustööd**, millega viiakse viisataotluste menetlus uude menetluskeskkonda ning tagatakse viisaregistri töökindlus ja kasutajamugavus. Uus menetluskeskkond on kavas võtta kasutusele 2024. aasta esimeses pooles.

Jätkusid õigusloome ja arendustegevused rändemenetluse tõhustamiseks. Muudeti viisaregistri põhimäärust ning täpsustati viisataotluse andmete ja toimingute logiandmete säilitamist. Töötati välja ja saadi Vabariigi Valitsuse heakskiit seaduseelnõule võtta üle direktiiv (EL) 2021/1883 kolmandate riikide kodanike kõrget kvalifikatsiooni nõudva töö eesmärgil riiki sisenemise ja seal elamise tingimuste kohta. Samuti alustati välismaalaste seaduse muudatuste väljatöötamisega, et ajakohastada seadust ja võtta meetmeid, et tõhustada rändemenetluste läbiviimist ja tugevdada rändekontrolli võimekust. Muudatustega on kavas korrastada välismaalase Eestis viibimise, elamise ja töötamise regulatsiooni ning lahendada praktikas esinenud kitsaskohti, võimaldada välismaalasel ja tema Eestisse kutsujal (tööandja, õppeasutus, abikaasa, lähedane sugulane jne) suhelda riigiga elektrooniliselt ühe akna põhimõttel. Samuti on kavas luua õiguslikud alused, et riiklikud andmekogud saaksid vahetada välismaa-

⁶¹ Seotud „Eesti 2035“ sihi „Oskused ja tööturg“ muutustega E „Looma talendisõbraliku keskkonna“ ja F „Suurendame ühiskondlikku sidusust ja võrdseid võimalusi hariduses ning tööturul“ ning sihi „Riigivalitsemise“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

lase Eestis elamise, töötamise ja õppimise andmeid üle X-tee.

2023. aastal jõustus mitu välismaalaste seaduse muudatust. Sätestati uus elamisloa liik – tähtjaline elamisloa lühiajaliseks Eestis töötamiseks –, mis soodustab oskustöötajate palkamist kolmandatest riikidest. 2023. aastal anti Politsei- ja Piirivalveameti andmetel 279 sellist elamisloa peamiselt Ukraina, Usbekistani ja India kodanikele.

Lisaks jõustusid **kasvuettevõtetele välismaalaste tööle võtmiseks loodud soodsamad tingimused**, mis võimaldavad ettevõtetel, kes arendavad edasi suure globaalse kasvupotentsiaaliga, tehnoloogial põhinevat, innovaatilist ja korratavat ärimudelit ning on tegutsenud üle kümne aasta, kaasata tõhusamalt töötajaid kolmandatest riikidest. Samuti kehtestati **legaalse sissetuleku nõude uued määrad viisa ja elamisloa taotlemisel**. Ukraina kodanikele, kellel on Eestis seadusjärgne viibimisalus, sätestati **võimalus taotleda riigis pikaajalist viisat**, et nad saaksid tõestada Eestis viibimise seaduslikkust juhul, kui neil on põhjendatud vajadus reisida.

Tagasisaatmise valdkonnas võeti Schengeni infosüsteemis kasutusele tagasisaatmist käsitlev hoiatusteade. Alates märtsist peavad Euroopa Liidu liikmesriigid, sh Eesti, sisestama Schengeni infosüsteemi kõikide Euroopa Liidus ebaseaduslikult viibivate kolmandate riikide kodanike andmed, kelle kohta on tehtud tagasisaatmisotsus. Selleks arendati Eestis seadusliku aluseta viibivate ja viibinud välismaalaste andmekogu ja sissesõidu-keeldude riiklikku registrit. Loodi andmevahetus riikliku rahvusvahelise kaitse andmise registriga, et toetada rahvusvahelise kaitse andmisest keeldumise otsuse ja lahkumisettekirjutuse tegemist ühe haldusaktina. Lisaks viidi Eestis läbi **Schengeni hindamine**, mille käigus kontrollisid Euroopa Liidu liikmesriikide, Euroopa Komisjoni, Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti ja Frontexi esindajad Eesti riigisisese õiguse ja praktika vastavust Euroopa Liidus kehtestatud nõuetele. Hindamisaruanne koos soovitustega esitatakse 2024. aastal.

Kodakondsuspoliitika ja kodakondsuse saamise tingimused on jäänud samaks.

2023. aastal sai Eesti kodakondsuse 1074 inimest (siht 840), samas 2022. aastal 787 inimest. Eesti kodakondsuse saajate arvu on mõjutanud Venemaa sõda Ukraina vastu. Pärast sõja algust kasvas märgatavalt nende Venemaa kodanike arv, kes soovisid saada Eesti kodanikeks. Kui varasematel aastatel oli neid Venemaa kodanikke, kes taotlesid Eesti kodakondsust, alla 300 aastast, siis pärast sõja algust tõusis see arv hüppeliselt (2022. aastal 726 ja 2023. aastal 657). Eesti kodakondsuse saamise taotluse menetlus kestab umbes kuus kuud ja teise riigi kodanikud peavad enne Eesti kodakondsuse saamist olema vabastatud eelmisest kodakondsusest. See omakorda sõltub teise riigi seadustest ja praktikast ning Eesti ei saa seda mõjutada. Olenevalt riigist võib see aega võtta mõnest kuust mõne aastani. Seetõttu ei ole aasta jooksul Eesti kodakondsuse taotlejate ja saajate arv kunagi sama.

Eesti kodakondsuse saajate arvu on samuti mõjutanud Venemaa tegevus. Näiteks ei võtnud Venemaa Föderatsiooni suursaatkond 2023. aasta oktoobri lõpust kuni 2024. aasta veebruarini enam vastu Venemaa kodakondsusest vabastamise taotlusi, kuna neil jõustus oktoobri lõpus uus kodakondsuse seadus ja selle rakendamine nõudis ettevalmistusi. Eesti sai inimestele vastu tulla sellega, et Politsei- ja Piirivalveamet võttis Venemaa kodanike Eesti kodakondsuse taotlused vastu ja pikendas nende menetlust nii kaua kui vaja⁶². Alates 2024. aasta veebruarist võtab Venemaa Föderatsiooni suursaatkond küll Venemaa kodakondsusest vabastamise taotlusi vastu, kuid nüüd soovivad nad Eestilt kinnitust, et inimene kindlasti saab Eesti kodakondsuse. See eeldab Politsei- ja Piirivalveameti töö ümberkorraldust, st enne tõendi andmist peab Politsei- ja Piirivalveamet kontrollima, ega ei esine Eesti kodakondsuse andmisest keeldumise aluseid. ■

⁶² Inimesed pidid sellest vajadusest teada andmiseks pöörduma Politsei- ja Piirivalveameti poole.

Programmi tegevus 4.2. Migratsioonijärelevalve⁶³

2023. aastal võeti vastu välismaalaste seaduse muudatused, et luua õiguslik alus ja asutada **migratsioonijärelevalve andmekogu (MIGIS)**, ning kehtestati MIGISe põhimäärus. MIGIS võeti kasutusele 20.07.2023. MIGISe loomise tulemusel on migratsioonijärelevalve lihtsam, selgem, kiirem ja mõjusam. MIGISe kasutuselevõtuga paraneb riigi andmete kogumise, haldamise ja vahetamise võimekus ning tagatakse andmekogude ja infosüsteemide koostalitlusvõime. MIGISe arendustööd jätkuvad 2024. aastal.

Politsei- ja Piirivalveameti eesmärk migratsiooni-järelevalve elluviimisel on ennetada ja tõkestada

ebaseaduslikku Eestis viibimist, elamist ja töötamist ning tagada, et välismaalased kasutavad neile antud viibimisõigusi, elamislube, elamisõigusi ja töötamise õigusi eesmärgipäraselt.

2023. aastal oli kontrollitud ettevõtetes ebaseaduslikult töötavate välismaalaste osakaal mõnevõrra väiksem kui 2022. aastal (2023. aastal 9%, 2022. aastal 11%). Keskmine Eestis ebaseaduslikult viibimise aeg oli aga pikem, sh pikem kui sihttase (2022. aastal 62 päeva, 2023. aastal 94 päeva). See võib olla tingitud Venemaa sõjast Ukraina vastu. ■

Programmi tegevus 4.3. Isikute tõsikindel tuvastamine ja dokumentide välja andmine⁶⁴

2023. aastal viis Politsei- ja Piirivalveamet läbi **kaks riigile väga olulist ja ressursimahukat hanget** – ID1-formaadis isikut tõendavate dokumentide hange ning sertifitseerimisteenuse ja kvalifitseeritud usaldusteenuse hange. Nende tulemusel sõlmitavad lepingud võimaldavad riigil hankida e-riigi jätkusuutlikuks toimimiseks vajalikku alustala ehk riiklikku eID vahendit.

Kvalifitseeritud usaldusteenuse hankega siseneb Eesti eID ökosüsteemi **uus usaldusteenuse osutaja**, mis on äärmiselt oluline riikliku eID toimepidevuse tagamiseks, kindlustades, et riigi väljaantav eID oleks dubleeritud ehk teenus tagatud erinevate teenuseosutajate kaudu.

2023. aastal võeti kasutusele **automaatse bio-meetrilise isikutuvastuse süsteemi andmekogu (ABIS)**, millega viidi riiklik isikutuvastus uuele

tasemele. ABIS aitab kaasa julgeoleku tagamisele, parandades isikutuvastuse ja isikusamasuse kontrollimise võimekust ja usaldusväärsust. Hõlbustavad näiteks teadmata kadunute leidmine, ebaseadusliku sisserände ennetus ning dokumendivõltsingute ja vale- või topeltidentiteedi kasutuse avastamine.

Alates 2023. aasta novembrist **on välismaal elavatel Eesti kodanikel võimalik saada pass kätte kulleriga**. Selle eesmärk on muuta dokumendi kättesaamine inimese jaoks lihtsamaks ja mugavamaks. Eriti puudutab see Eesti kogukondi sellistes suurriikides nagu USA või Austraalia, kus tuleb uue dokumendi saamiseks sõita välisesindusse. Mõnel juhul võib see aga tähendada paaripäevast reisi ja suuri reisikulusid. ■

⁶³ Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutusega D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

⁶⁴ Seotud eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Majandus ja kliima“ muutusega C „Kujundame paindliku ja turvalise majanduskeskkonna, mis soodustab uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi“.

MEEDE 5. Tark ja innovaatiline siseturvalisus

Meetme eesmärk: siseturvalisuse asutused on atraktiivsed tööandjad ja inimesed teevad tähendusrikast tööd. Siseturvalisuse valdkonnas tegutsevad asjatundlikud, võimekad ja pühendunud inimesed. Siseturvalisuse tagamisel ollakse uuendusmeelsed, kasutatakse tarku ja innovaatilisi lahendusi.

Meetme kirjeldus: keskendutakse personali, väljaõppe, nutikate lahenduste ja innovatsiooni terviklikule käsitlemisele.

Kui inimeste hoidmisel ja arendamisel ning innovatsiooni edendamise võimekuse suurendamisel teadvustatakse võimalusi ja kõrvaldatakse takistusi, loob see eeldused, et neis kahes valdkonnas kasvab suutlikkus arengukava ja programmi elluviimise ajal märkimisväärselt.

Meede koosneb kolmest programmi tegevusest.

1. Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias
2. Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus
3. IKT- teenuste pakkumine SIM valitsemisalast väljapoole

2023. aasta olulisimad edusammud

- Siseministeeriumi valitsemisala **palgafond kasvas** 2023. aastal üle 20% ehk enam kui 50 miljonit eurot.
- **Arendati teadus- ja arendusvõimekust:** Sisekaitseakadeemia on üles ehitanud sisejulgeoleku teaduskeskuse ning kaugseire teadus- ja arenduskeskuse.
- **Alustati politseiõppe õppekava uuendamisega**, et 2025./26. õppeaastal oleks võimalik alustada paindlikuma ja tööturu vajadustele vastava õppekavaga.
- Sisekaitseakadeemia koostas **tervikliku kinnisvara arenduse plaani**, mille tulemusel korrastatakse Tallinna õppekeskus ja luuakse Väike-Maarjasse väljaõppekeskus.
- Koostati Siseministeeriumi valitsemisala **mehitamata õhusõidukite tõrje kontseptsioon**. Samuti viidi lõpule uurimus, kuidas kasutada mehitamata õhusõidukit, laserskannerit ja fotokaamerat liiklusõnnetuse sündmuspaiga kaardistamiseks.

Ülevaade meetme eesmärkide saavutamisest

Meetme mõõdikud ⁶⁵	Tegelik täitmine			Sihttasemed			Allikas
	2021	2022	2023	2023	2024	2030	
Ühele Sisekaitseakadeemia õppekohale esitatud avalduste arv avalikul konkursil:					Alates 2024. aastast meetme tasandil seda mõõdikut pole.		Sisekaitseakadeemia
- kõrgharidusõppes	4,28	2,87	3,2	≥ 3,0			
- kutseõppes	3,01	1,81	1,89	≥ 2,7			
Sisekaitseakadeemiasse esitatud sisseastumisavalduste arv avalikul konkursil ⁶⁶	1118	786	854	820	920	Sihttasemed määratakse programmis 2025–2028	Sisekaitseakadeemia
Teadurite arv Sisekaitseakadeemias (<i>taandatud täistööajale 31.12 seisuga</i>)	3,5	7	8,8	12	14		Sisekaitseakadeemia
Sisekaitseakadeemia publitseeritud poliitika kujundamist ja rakendamist toetavate raportite ja mõttepaberite arv ⁶⁷	7	15	11	17	17		ETISe klassifikaator 2.5.

2023. aastal suurenes avalikul konkursil esitatud sisseastumisavalduste arv (854). Õppekohtade arv jäi eelmise aastaga võrreldes samaks (2022. aastal 314 ja 2023. aastal 310 õppekohta).

Kõrgharidusõppes esitati keskmiselt 3,2 avaldust õppekoha kohta. See ületas sihttaseme. Kutseõppes jäi konkurss 2022. aasta tasemele (1,89 avaldust õppekoha kohta) ja allapoole sihttaseme. Magistriõppe avalduste arv suurenes 20 võrra (2023. aastal sisejulgeoleku magistriõppes 57 avaldust ehk 1,9 õppekoha kohta). Populaarseimad erialad olid toll ja maksundus (5,23 avaldust õppekoha kohta) ja politseiametnik (5,16 avaldust õppekoha kohta). Olulist mõju avaldas päästekorraldaja õppe vastuvõtu muutmine. 2022. aastal grupp ei täitunud (0,96 avaldust õppekoha kohta), kuid eristipendiumi kehtestamise järel esitati 2023. aastal õppekoha kohta koguni 2,2 avaldust.

Sisekaitseakadeemia teadusvõimekuse loomisel on valmistanud raskusi teaduri ametikohtade täitmine. 2023. aasta kevadel ei õnnestunud kõiki vabu teaduri ametikohti täita. Sihtotsingu ja uue konkursiga suudeti värvatud teadurite sihttase täita 2024. aasta esimeses kvartalis (veebruarist on täidetud 12,3 teaduri ametikohta). Doktorikraadiga teadurite leidmine on sisejulgeoleku ja

elanikkonnakaitse valdkonnas raske, sest Eesti ülikoolides pole uurimisgruppe või doktorantuuri, mis oleks mõeldud sisejulgeoleku või elanikkonnakaitsega seotud teemade uurimiseks.

Teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus peab toetama siseturvalisuse arengu kujundamist ja elluviimist, leides teaduspõhiseid lahendusi valdkonna probleemidele. Seetõttu on mh oluline jälgida Sisekaitseakadeemia publitseeritud poliitika kujundamist ja rakendamist toetavate raportite ja mõttepaberite arvu. 2022. aastal avaldati 15 raportit, kuid 2023. aastal vaid 11, mis jäi alla sihttaseme (17). 2023. aastal pöörati enam tähelepanu kõrgetasemeliste publikatsioonide avaldamisele või mahukamatele raportitele. 2023. aastal oli Siseministeeriumi valitsemisala fookusteema Ukraina sõja mõjudega kohanemine. Eesti julgeolekuohtude analüüsimisel on oluline õppida Ukraina sõja kogemustest. Raul Savimaa ja Ramon Loik avaldasid raporti „Kogemused Eesti siseturvalisusele 2022. aastal Ukrainale konventsionaalset jätkuinvasiooni ettevalmistavast faasist“. Kaugseire valdkonnas avaldas Tõnu Pärn raporti „Kosmosetehnoloogiate rakendamise võimalused Siseministeeriumi valitsemisalas“. ■

⁶⁵ 2023. aastal on kavas meetme mõõdikuid korrigeerida.

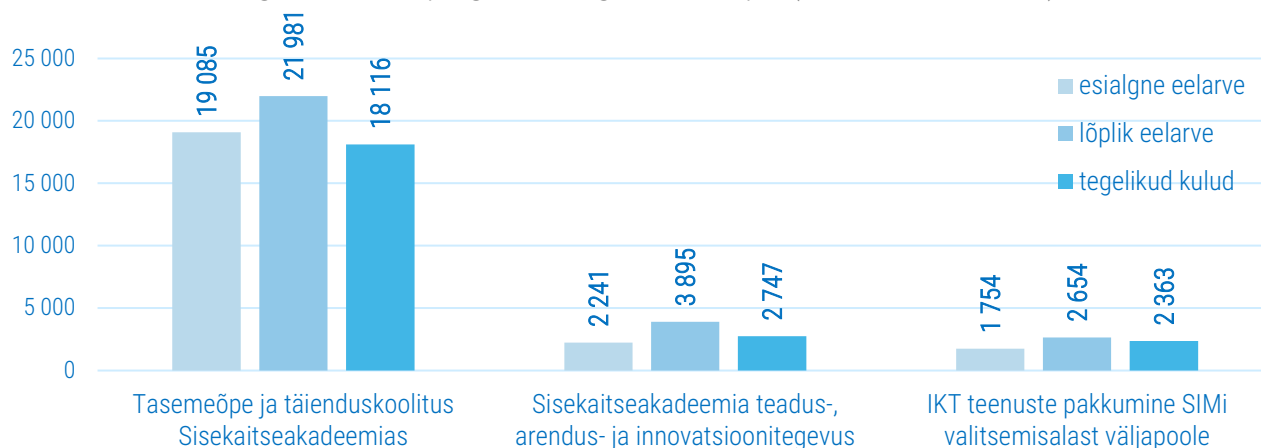
⁶⁶ Mõõdik võetakse kasutusele programmis 2024–2027.

⁶⁷ Mõõdik võetakse kasutusele programmis 2024–2027.

Meetme eelarve

(tuhandetes eurodes)	2023. a esialgne eelarve	2023. a lõplik eelarve	2023. a eelarve täitmine
Meetme kulud	23 081	28 531	23 226
Meetme investeeringud	2 722	2 211	2 076
Programmi tegevuse 5.1 „Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias“ kulud	19 085	21 981	18 116
Programmi tegevuse 5.2 „Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus“ kulud	2 241	3 895	2 747
Programmi tegevuse 5.3 „IKT teenuste pakkumine SIM valitsemisalast väljapoole“ kulud	1 754	2 654	2 363

Meetme „Tark ja innovaatiline siseturvalisus“ 2023. aasta kulude eelarve ja tegelikud kulud programmi tegevuste kaupa (tuhandetes eurodes)

Eelarve kasutamise kohta on lisatud aruandesse põhjendused, kui kasutamine erineb eelarvest rohkem kui 5%. 2023. aasta kasutamata eelarve on kaetud kohustustega järgmisel aastal ja on planeeritud kriitiliste lisavajaduste katteks.

Siseministeeriumi valitsemisalal ei ole ülekantavat eelarvejääki, millel puudub 2024. aastaks reaalne vajadus.

Programmi tegevus „Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias“

Eelarve täitmine 82%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. amortisatsioonikulu oli üle planeeritud, väiksem kulu tekkis seoses hoonete üleminekuga RKAS-le;
2. teadlik kokkuhoid 2024. aasta kulude katteks (nt õppetootus ning majutus- ja toitlustuskulud õppuritele);

3. mitmeaastaste välisprojektide rakendamine jätkub järgmistel aastatel;
4. teadlik eelarve kasutamine väiksemas mahus, et katta 2024. aastal 2023. aastal võetud kohustused (koosseisuväliste töötajate töötasud);
5. erinevate soetuste või tegevuste hankeprotsess kestis oodatust kauem või hange luhtus, kõiki hankeid ei jõutud läbi viia 2023. aastal (nt konverentsikeskuse kaasajastamine, PVC hall Väike-Maarjasse, spordikeskuse ruumide ümberkorraldus ja ühisala loomine, õppurite ühisala, simulatsioonikeskuse vaheseinad, ühiselamute projekteerimisega seotud täiendavad kulud, Kase tn lasketiiru uuendamine, lisandunud õppurite õppereisid kevadsemestril, Sisekaitseakadeemia teenetemärgi täiendav hange, täiendav arendusprogramm juhtidele ja alustavatele õppejõududele, teaduskooli projekt Narva noortele). Eelarve kasutatakse 2024. aastal;

6. majandustegevusest, sh täienduskoolitusest laekus tulusid, mis jäid kasutamata eesmärgiga katta järgmise aasta kriitilisi vajadusi.

Programmi tegevus „Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus“

Eelarve täitmine 71%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. mitmeaastaste välisprojektide rakendamine jätkub järgmistel aastatel;
2. ei õnnestunud täita sisejulgeoleku instituudi teadurite ametikohti, edasi on lükkunud kaugseirekeskuse tegevused ja kulud.

Programmi tegevus „IKT teenuste pakkumine SIMi valitsemisalast väljapoole“

Eelarve täitmine 89%.

Programmi tegevuse eelarve jäi osaliselt kasutamata järgmistel põhjustel:

1. väljapoole SIM valitsemisala osutatavate teenuste maht kujunes planeeritust väiksemaks. Eelarvejääk kasutatakse baastaristu elukaare tagamiseks;
2. tugiteenuste kulud programmi tegevuses planeeritust väiksemad.

Programmi tegevuste elluviimisest

Programmi tegevus 5.1. Tasemeõpe ja täienduskoolitus Sisekaitseakadeemias

Siseturvalisuse teenuste pakkumiseks napib teenistujaid. Sisekaitseakadeemiast saavad tuleviku-tööks vajalikud oskused ja teadmised Politsei- ja Piirivalveameti, Päästeameti, Häirekeskuse, vanglate ning Maksu- ja Tolliameti kvalifitseeritud kõrg- ja kutseharidusega teenistujad ning sisejulgeoleku magistrikraadiga eksperdid.

2023. aasta kevadel korraldas Siseministeerium esimest korda haridusseminari, kus kõik viis Sisekaitseakadeemiast õppekohti tellivat asutust tutvustasid oma järgmise viie aasta personali prognoosi, mis on aluseks õppekohtade planeerimisel. **Õppekohtade tellimine muudeti dialoogipõhiseks**, et kõik kaasatud pooled oleksid teadlikud teiste asutuste vajadustest ning uusi õppekohti loodaks Sisekaitseakadeemia ja asutuste koostöös.

Kuigi 2023. aastal **suurenes politseiõppe õppekohtade arv saja võrra**, jääb Politsei- ja Piirivalveametis järgmisel neljal aastal (2024–2027) siiski puudu 600 politseinikku, näiteks seetõttu, et iga aasta läheb pensionile enam teenistujaid. Siseminister tutvustas 2024. aasta riigieelarvestraategia läbirääkimistel politseiõppe mahu suurendamise vajadust ja tõdes, et jätkates Sisekaitseakadeemia politseiõppe praeguse mahuga, ei ole võimalik enam pakkuda sama turvalist Eestit kui seni. Aastateks 2024–2027 eraldati politseiõppe mahu suurendamiseks riigieelarvest lisaks 19 miljonit eurot. Sellega on võimalik järgmisel neljal aastal suurendada politseiõppe mahtu 525 õppekoha võrra.

Väljaõppe mahu suurendamise kõrval on oluline ka **siseturvalisuse valdkonna haridusmudel**, mis võimaldab paindlikumat õpet ja õppe tihedamat lõimitust tööga, andmata järele hariduskvaliteedis. Sisekaitseakadeemia alustas koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga **uue moodulipõhise politseiõppe haridusmudeli kujundamist**, et oleks võimalik juba õpingute ajal panustada rohkem teenistusse ja seeläbi rakendada õpitut praktikas. Vastuvõtt uuele õppekavale algab 2025. aastal. **2023. aastal oli üks fookus ka küberkuritegevuse vastase võitluse tugevdamine**. Selleks loodi baas- ja kesk-

taseme täiendõppekavad digiteadmiste ja -oskuste edendamiseks süüteo menetluses.

2023. aastal valmis **kontseptsioon Narva õppekeskuse baasil rahvusvahelise piirihalduse koolitus-, teadus- ja arenduskeskuse loomise kohta**, et arendada ja mitmekesistada õpikeskkonda ja -võimalusi Ida-Virumaal, suurendada teadus- ja arendustegevuse võimekust, eelkõige piirihalduses, laiendada innovatsiooniks vajalike lahenduste testimise taristut ning algatada projektid koostöös teiste teadusasutuste ja valdkonna tehnoloogia-ettevõtetega.

Sisekaitseakadeemia paikneb praegu **viies asukohas: Tallinnas, Narvas, Väike-Maarjas, Merikülas ja Paikusel**. See on rahaliselt koormav ja ajaliselt ebamõistlik – õppejõud ja õppurid peavad sõitma asukohtade vahel ning koolivõrgu ülalpidamiseks ja korrastamiseks on vaja teha pidevalt uusi investeeringuid. Edaspidi on plaanis koondada Sisekaitseakadeemia õppe- ja teadustegevus kolme asukohta ning arendada õpikeskkondasid Tallinnas, Narvas ja Väike-Maarjas.

Siseministeerium on teinud ettevalmistusi, sh alustanud projekteerimist, et kujundada Väike-Maarja õppekeskusest siseturvalisuse teenistujate taktikalise väljaõppe keskus koos harjutusväljaku ja olmekeskonnaga. Väike-Maarja kompleksi väljaehitamiseks on järgmistel aastatel vaja investeerida ca 62 miljonit eurot. Sellest ca 36 miljonit on erinevatest allikatest olemas. Kogu kompleksi väljaehitamiseks on hetkeprognoosi järgi puudu ca 26 miljonit eurot. Sisekaitseakadeemia Tallinna õppekeskuse ühiselamud ei vasta kaasaja nõuetele ja koostöös Riigi Kinnisvara ASiga on alustatud hoonete projekteerimist kaas-aegseteks õppe- ja elamishooneteks. 2024. aasta alguseks valmis Sisekaitseakadeemia terviklik kinnisvara arendamise plaan, milles on arvestatud nii õppemahu kasvu kui ka uute hoonete ehitust.

Siseturvalisuse teenistujate teadmiste ja oskuste pideval kaasajastamisel on oluline roll **Sisekaitseakadeemia täiendõppel**. 2023. aastal suurenes **koolituspäevade⁶⁸ arv 11%** (kokku 2924 koolituspäeva). Arvuliselt viidi läbi 659 koolitust (kasv 9%),

⁶⁸ 1 koolituspäev = 8 akadeemilist tundi.

sh 41 Frontexi koolitust⁶⁹, 82 CEPOLi koolitust ja 7 avatud loengut „Turvalise Eesti“ loengusarjas. Koolitustel osales 7917 inimest, mis jääb eelmise aastaga samale tasemele ja ületab sihttasest pea 4000 võrra. Lõppesid sisejulgeoleku valdkonna praktika koostöökultuuri arendamise projekt ja Riigi Tugiteenuste Keskuse rahastatud koolitused korruptsiooni ennetuse kohta.

2022. aasta sügisel alustas viis mikrokraadikava kokku 34 õppijaga, kellest 29 lõpetas. **2023. aasta sügisel alustas 54 õppijat kokku viiel mikrokraadikaval.** Jätkusid „Kriisireguleerimine“, „Ohtude ja konfliktide analüüs“, „Julgeolekuohud“ ja kõige populaarsema kavana „Tuleohutus“. Lisandus ka uus mikrokraadikava: „Kaugseire siseturvalisuses“

Programmi tegevus 5.2. Sisekaitseakadeemia teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevus⁷⁰

2024. aastaks sai mehitatud Sisekaitseakadeemia sisejulgeoleku instituudi teaduskeskus.

2024. aasta veebruari algusest on Sisekaitseakadeemias täidetud 12,3 teaduri ametikohta. Teadurite kõrval on oluline ka teadustöö kohustusega teenistujate arv taandatuna täistööajale. 2023. aasta lõpus oli neid 48,8 ja 2024. aasta veebruaris 52,6 (2024. aasta sihttase 51). Teadustöö kohustusega teenistujate arvu kasv on vajalik nii teadmispõhise õppe läbiviimiseks kui ka teadustöö tegijate laiapõhjalise meeskonna loomiseks. Lisaks uuendas Sisekaitseakadeemia 2023. aastal sisemist töökorraldust, et pakkuda tuge teadustöö tegemiseks.

2023. aastal oli eesmärk avaldada 25 kõrgetasemelist⁷¹ publikatsiooni, avaldati 38. Kokku avaldati 149 publikatsiooni. Võrreldes 2022. aastaga avaldati märgatavalt rohkem artikleid tänu teadurite värbamisele.

Artiklite suurem arv on tingitud ka sellest, et Sisekaitseakadeemia annab välja aastas ühe numbrilise ingliskeelset ajakirja „Security Spectrum“⁷² ja kaks numbrit eestikeelset teadusajakirja „Turvalisuskompass“⁷³. Oluline on jätkata osalemist teadusdiskussioonis ja kutsuda autoreid avaldama artikleid Sisekaitseakadeemia ajakirjades, samuti on

Siseturvalisuse valdkonna järelkasvu tagamiseks tuleb arendada võimekust õpetada sisekaitseõppe valikainet laiemalt. Huvi valikaine õpetamise vastu on koolidel suur ja tänu 2024. aasta lisaelarvele oli võimalik sõlmida lepinguid uute koolidega. 2023. aastal sõlmiti leping Saue Riigigümnaasiumi ja Tallinna Jakob Westholmi Gümnaasiumiga ning 2024. aasta jaanuaris Lasnamäe Gümnaasiumi, Lasnamäe Vene Gümnaasiumi ja Tallinna Läänemere Gümnaasiumiga. Samuti jätkati 2023. aastal sisekaitseõppe läbinud õpilaste premeerimist stipendiumiga. Kokku jagati kümme 500-eurost stipendiumi. ■

oluline suurendada erinevates väljaannetes artiklite avaldamist. 2023. aastal ilmus „Turvalisuskompassi“ esimene temaatiline number, mis oli pühendatud elanikkonnakaitsesele.

2022. ja 2023. aastal analüüsisid Sisekaitseakadeemia ning Politsei- ja Piirivalveameti teenistujad **mehitamata õhusõiduki kasutamise võimalusi liiklusõnnetuse sündmuskoha kaardistamisel.** Analüüsis töötati välja meetodika ja lahendus, kuidas mehitamata õhusõiduk, laserskanner ja fotokaamera saaksid lihtsustada andmete kogumist ning mõõtkavalise väärtuse ja jooniste tegemist. Analüüsi rakendamiseks on vaja teha õiguslikud muudatused.

Siseministri käskkirjaga loodi 2023. aastal töörühm, mis keskendus **mehitamata õhusõidukite seire ja tõrje kontseptsiooni väljatöötamisele.** 2024. aasta veebruari lõpuks valmis raport, milles on seatud uued ja jätkuülesanded.

Sisekaitseakadeemia korraldas valdkondlikult aktuaalsetel teemadel mitmesuguseid **(teadus)sündmusi.** Aasta alguses toimus Ukraina sõja esimesele aastapäevale pühendatud veebiseminar siseturvalisuse rollist Ukraina sõja vaatenurgast: tutvustati Ukraina sõja mõjude uuringu tulemusi ja õppetunde Eestile. Ukraina sõja mõjudele oli

⁶⁹ Ei ole arvestatud vebinare ega avatud registreerimisega e-koolitusi.

⁷⁰ Aitab kaasa eelkõige „Eesti 2035“ sihi „Riigivalitsemine“ muutustele A „Suurendame valitsemise ühtsust ja tagame sujuva riigi toimimise, C „Suurendame teaduse mõjusust ja mitmekesisust, hoides teaduse kõrget taset“ ja D „Parandame riigi rahvusvahelist positsiooni ja tagame julgeoleku ning turvalisuse“.

⁷¹ Kõrgetasemeliseks publikatsioonideks loeti 2023. aastal publikatsioonid, mis vastasid ETISe klassifikaatorile 1.1, 1.2, 1.3, 2.1 või 3.1.

⁷² ETISe klassifikaator 1.2.

⁷³ Kuni 2023. aasta lõpuni ETISe klassifikaator 1.3, alates 2024. aastast 1.2.

pühendatud ka Euroopa rändevõrgustiku kontakt-punkti konverents „Aasta ajutist kaitset – tagasi-vaade ja pilk tulevikku“. Jätkusid teadurite kollok-viumid. Toimus suurt publikuhvi pälvinud hübriid-konverents „Naised ja julgeolek“. Mais tutvustati veebiseminaril Hiinast tulenevaid ohte meie tehno-

loogia- ja kübervaldkonnale. Aasta lõpus toimus traditsiooniline Sisekaitseakadeemia aastakonve-rents, sel korral pealkirjaga „Teel turvalisemasse homsesse“. Kokku korraldati 37 teadusüritust (sihttase 30). ■

Programmi tegevus 5.3. IKT-teenuste pakkumine SIM valitsemisalast väljapoole

Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskes-kus (SMIT) pakkus teenuseid lisaks Siseministee-riumi valitsemisalale ka teistele valitsemisaladele.

SMIT osutas 13 teenust, näiteks väärteomenetlu-se portaali teenus ning mitu IKT-teenust Transpor-diametile ja Rahapesu Andmehüroole. ■

Siseministeerium

www.siseministeerium.ee/stak2030

SISEMINISTEERIUM